

Калегія:
матэрыялы
пасяджэння
С. 6 — 11

Асаблівасці
нацыянальнага
арт-бізнесу
С. 2 — 4

Вопыт фэсту
на заводзе:
а "К" но ў свет
С. 13

Алена Кіш:
коды і загадкі
інсіту
С. 14

"Песняры"
і Нэмэн:
невядомае
С. 15

ЗАСТЫЛАЯ ВЕЧНАСЦЬ КОЛЕРУ ЗЯМЛІ

**Учора не стала
народнага мастака Беларусі
Гаўрылы Вашчанкі
(1928 — 2014 гг.)**

- **А можна адным колерам, адным адценнем карціну напісаць?**
- Можна і ўсёй палітрай нічога не зрабіць. Каб толькі ў колерах справа была...
- **І што ж на канцы пэндзля яшчэ павінна быць?**
- Душа.
- **А не шкада яе вось так растрачваць?**
- Ці ж ёсць у яе памеры? Душа — як птушка Фенікс...
- **Які колер — ваш улюбёны?**
- Колер зямлі.
- **Мы сапраўды талерантныя?**
- Я не хачу, каб мы сталі абыякавымі...

Фота Юрыя ІВАНОВА

(З інтэрв'ю Гаўрылы Вашчанкі ў 2013 годзе Яўгену Рагіну для газеты "Культура".)

Сітуацыя

Памяць, даступная толькі... экстрэмалам

У нашу газету звярнуўся чытач — дырэктар Колкаўскага сельскага дома культуры Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці Мікалай Грушко. Яго непакоіць лёс воінскага пахавання часоў Вялікай Айчыннай вайны непадалёк ад чыгуначнай станцыі "Пціч", што на Петрыкаўшчыне. На ягоную думку, гэтая магіла савецкага воіна павінна стаць часткай будучага музейнага комплексу на базе фартыфікацыйных пабудов Мазырскага ўмацаванага раёна. Але пра ўсё па парадку...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

...Маючы пэўны жыццёвы досвед, бывае цікава азірнуцца ды прасачыць, як рэчы і аб'екты, якія ў тваім дзяцінстве былі звыклым побытам, з цягам часу становяцца артэфектамі, а потым набываюць статус помнікаў матэрыяльнай

культуры. Тое ж і з асяроддзем — ландшафтам, будынкамі, камунікацыямі. Мяркую, мае бацькі, якія перажылі вайну (бацька — на фронце, маці — у акупацыі), успрымалі раскіданыя па нашай знявечанай зямлі фартыфікацыйныя пабудовы — ДОТы, капаніры, траншэі, акопы — як знакі бяды, як гвалт над прыродай і чалавечымі лёсамі. Скажаў бы ім хто ў 1944-м, што калі-небудзь адрэстаўраваны фрагмент лініі Сталіна будзе гісторыка-культурнай каштоўнасцю, і людзі стануць прыязджаць здалёк, каб на яе паглядзець, — не павярылі б. Урэшце, прыгадайце, калі ў грамадскай свядомасці руіны Брэсцкай крэпасці сталі ўспрымацца як святыня? У 1960-х. Калі час неяк загаіў раны, і ў жыццё прыйшло пакаленне, для якога вайна — ўжо не аўтабіяграфія, а гісторыя...

Мара Мікалая Грушко

А мара гэтая — Музей Мазырскага ўмацаванага раёна. Дакументацыя, на падставе якой

Ініцыятыва — прыватная, справа — дзяржаўная: калі сутарэнні Мазырскага ўмацаванага раёна пабачаць арганізаваныя турысты?

можна рабіць кансервацыю і рэстаўрацыю гэтай фартыфікацыйнай сістэмы, ёсць. Таксама, як і ваенныя артэфекты для будучай экспазіцыі. Мікалай Мікалаевіч упэўнены, што для стварэння мемарыяла не спатрэбяцца вялікія бюджэтныя ўкладанні. Немалая частка работ можа быць выкана на метадам "народнай будоўлі", сіламі мясцовых жыхароў, неабыякавых да гісторыі Айчыны, і на сродкі спонсараў праекта. Галоўнае — справу распачаць.

Адным з першых крокаў у гэтым яму бачыцца захаванне воінскай магілы непадалёк ад чыгуначнага моста, што побач са станцыяй "Пціч" і вёскай такой жа назвы. Блізка да станцыі і пабудовы ўмацаванага раёна. Мікалай Грушко распавядае, што гэтая магіла — 1942 года. Згаданы мост праз Пціч неаднойчы быў аб'ектам дыверсій: адна са спроб яго знішчэння партызанамі прыпадае на чэрвень другога года Вялікай Айчыннай вайны. Выканаўцам быў афіцэр РККА,

які, магчыма, раней служыў ва ўмацаваным раёне, а потым як акружэнец трапіў да партызан. Ім рухала помста, і ён, абв'язаны ўзрыўчаткай, свядома ішоў на смерць...

Але да моста не дайшоў: быў застрэлены немцамі, якія ахоўвалі мост. Адаючы даніну ягонай самаахвярнасці, ворагі пахавалі яго з воінскімі ўшанаваннямі побач з месцам, дзе ён загінуў...

Пасля вайны непадалёк ад моста пабудавалі казарму для салдат, якія ахоўвалі гэты аб'ект транспартнай структуры. Яны ж і даглядалі магілу. З часам салдат змянілі вохраўцы, а потым казарма стала жыллом для работнікаў чыгункі. Паколькі побач з колішняй казармай паўсталі гаспадарчыя пабудовы, пахаванне перанеслі бліжэй да чыгуначных пуцей, дзе яно зараз і знаходзіцца. Магіла — безыменная...

Пра перспектывы з'яўлення новага мемарыяла **чытайце на старонцы 5.**

Афіцыйна

Узнагароды — творцам

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 4 лютага 2014 года № 65 за шматгадовую плённую працу, узорнае выкананне службовых абавязкаў і высокае прафесійнае майстэрства, значны асабісты ўклад у развіццё мастацтва і культуры дзяржаўнымі ўзнагародамі Рэспублікі Беларусь уганараваны шэраг прафесіяналаў.

Ордэнам Францыска Скарыны: Барыс БАРЫСЕНАК — артыст, вядучы майстар сцэны Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача;

медалём "За працоўныя заслугі": Ігар МАРЗАЛЮК — загадчык кафедры археалогіі і сацыяльных гістарычных дысцыплін Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.А. Куляшова;

медалём Францыска Скарыны: Валянціна АФАНАСЕНКА — загадчык філіяла Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь; Уладзімір ВАСЮК — мастак-графік, член Беларускага саюза мастакоў; Людміла НАУМАВА — намеснік дырэктара па навуковай рабоце Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь; Тарас ПАРАЖНЯК — мастак дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, член Беларускага саюза мастакоў; Анатоль СОБАЛЬ — дырэктар Пастаўскай дзіцячай школы мастацтваў; Рыгор СУРУС — член Беларускага саюза кампазітараў; Ганна ЦЕПАНКОВА — артыст-вакаліст

(саліст) Акадэмічнага ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь; Аляксандр ФІНСКІ — дацэнт кафедры скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Атрымалі ганаровыя званні Рэспублікі Беларусь

"Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь": Аляксандр АУРУКЕВІЧ — дырыжор ансамбля танца, музыкі і песні "Белыя росы"; Іван ГЕРАСЕВІЧ — артыст, вядучы майстар сцэны Брэсцкага тэатра лялек; Аляксандр КАШПЕРАЎ — вядучы майстар сцэны Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм";

"Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь": Валерый ШКАРУБА — мастак-жывапісец, член Беларускага саюза мастакоў;

"Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь": Таццяна СЕМЧАНКА — кіраўнік Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь "Ансамбль танца "Равеснік" Рэспубліканскага палаца культуры прафсаюзаў".

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачуванні родным і калегам народнага мастака Беларусі Гаўрылы Вашчанкі ў сувязі з яго смерцю. Пра гэта паведаміла Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы.

"Адна з найвялікшых постацей у беларускім жывапісе ХХ стагоддзя, Гаўрыла Вашчанка пакінуў яркі след у айчыннай культуры. Напісанья ім палотны, напоўненыя глыбокім філасофскім зместам і пранікнёна-лірычным поглядам на свет, сталі сапраўдным мастацкім летапісам Беларусі. Сваім вялікім талентам і плённай працай на карысць радзімы Гаўрыла Харытонавіч заваяваў павагу і прызнанне тысяч людзей", — гаворыцца, у прыватнасці, у спачуванні.

Аляксандр Лукашэнка выказаў упэўненасць, што традыцыі, закладзеныя Гаўрылам Вашчанкам, знойдуць сваё прадаўжэнне ў творчасці яго вучняў і новых пакаленняў беларускіх мастакоў, для якіх жыццё і асоба Майстра будучы прыкладам самаадданнага служэння любімай справе.

Слова "рынак" — даволі шматзначнае. У залежнасці ад моўнага кантэксту, яно можа адлюстроўваць як канкрэтнае паняцце (месца, дзе прадаюць нейкія карысныя ў гаспадарцы рэчы — напрыклад, венікі альбо вязаныя шкарпэткі), так і абстрактнае — складаную сукупнасць розных з'яў ды працэсаў. "Круглы стол" у Інстытуце культуры Беларусі ў чарговы раз пераканаўча засведчыў: айчыны арт-рынак — гэта пакуль паняцце менавіта канкрэтнае. Але адначасова таксама і абстрактнае — у найгоршым сэнсе слова.

Ілья СВІРЫН

— "Нявеста" ў нас ёсць, а вось "жаніха" — няма, — канстатвала мастацтвазнаўца Таццяна Бембель. — Няма сумневу ў тым, што беларускія творцы маюць тая дасягненні, якія могуць стаць таварам на арт-рынку, але ж праблема — з пакупнікамі...

Ды, як высветлілася, не адно з імі. Пытанне толькі ў тым, як разблытаць той клубок праблем, праз якія наша "прыўкрасная нявеста" засядзелася ў дзеюках. У сэнсе, з чаго пачаць.

Пейзажы за 300 у.а.

Як адзначыла ў сваім уступным слове начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння развіцця прафесійнага мастацтва Інстытута культуры Беларусі Валянціна Іўчанка, таварам на арт-рынку можа быць не толькі канкрэтны прадукт, але і ідэя. Па вялікім рахунку, менавіта так і адбываецца на тым арт-рынку, які з'яўляецца паняццем, а не месцам. Прычым не так і важна, што менавіта прадаецца: карціна Рубенса альбо бляшанка з "біяма-

Арт-бізнес

тэрыялам" Мандзоні. Ва ўсялякім выпадку, пакупнік аплачвае не сабекошт твора (халсціна+падрамнік+фарбы) і дабавачную вартасць. Ён плаціць менавіта за ідэю, імя, прыналежнасць да школы — з'явы нематэрыяльныя і таму даволі эфемерныя.

І Рубенса, і Мандзоні звычайна набываюць зусім не для таго, каб павесіць у спальні, падбіраючы пад колер шпалераў. А вось беларускіх мастакоў па-ранейшаму купляюць пераважна з такімі намерамі: пра гэта сведчаць сацыялагічныя апытанні саміх пакупнікоў, не так даўно праведзеныя спецыялістамі Інбелкульту. Другі радок у рэйтынгу матывацый — карціна ў падарунак, трэці — у офіс... Ні фактар прэстыжу, ні стварэнне прыватных тэматычных калекцый у спісе пакуль не значацца — хіба на ўзроўні статыстычнай памылкі. Адпаведна, найбольш ходкі тавар — пейзаж за 300 у.а.

Натуральна, гэты сегмент арт-рынку прысутнічае і ў тых краінах, на якія ў нас прынята арыентавацца. Прычым там ён куды больш развіты, бо творы мастацтва нашмат хвотней купляе тамтэйшы сярэдні клас, нават самы сярэдні — паводле сваіх даходаў. У нас жа шматгадовыя патугі прывучыць яго траціцца не толькі на дарагія рамонтны нічым добрым пакуль што не скончыліся. Але "300 у.а." — гэта толькі ніз піраміды, верхаліна якой сягае ў завоблачную вышыню. У нас жа столь — нізенькая, і прабіць яе галавой амаль нерэальна, таму давядзецца згінацца.

Разгаварыліся на гэтую тэму з адным усім вядомым беларускім мастаком, які не сквапіцца на ўласны піяр — і заслужана яго мае.

Ідэя пакуль што "бясцэнная", ды галерэя ў нас — бы шлюбнае агенцтва на мінным полі

Некаторыя калегі яму зайздросцяць і думаюць, нібыта ён дакладна "ў шакаладзе". Насамрэч усё выглядае зусім іначай: няхай ты хоць суперзорка, але тваю карціну — прычым далёка не апошнюю ў кантэксце ўласнай творчай практыкі — купяць за пяць тысяч долараў. На жыццё, вядома, хопіць, але... Па сусветных мерках, гэта цана для пачаткоўца.

— Даражэй "каштуюць" толькі несумненныя класікі старэйшага пакалення, асабліва тыя, каго ўжо няма з намі, — тлумачыць адзін абазнаны ў справе мастацтвазнаўца. — Часам цана на іхнія творы ўзнімаецца нават да трыццаці тысяч у.а., аднак у такім выпадку пакупнікі звычайна абцягаюць "падумец"...

Трыццаць тысяч — гэта цана добрага легкавіка, якія тысячамі бегаюць па мінскіх вуліцах і уважаюцца адным з галоўных маркераў прыналежнасці да upper middle class — сярэдняга класа.

Яшчэ больш красамоўна апісаную вышэй тэндэнцыю ілюструе попыт на тыя артэфакты, цана

Фактаграфія

67 комплексаў

з'яўца ў новым будынку Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Аўдыягіды дадуць магчымасць весці экскурсію на англійскай і нямецкай мовах, а ў далейшым плануецца версія на польскай і кітайскай.

Заяўкі

на ўдзел у конкурсах XXIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" прымаюцца да 15 сакавіка Міністэрствам культуры краіны па адрасе: 220004, г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 11.

Дні культуры Лаоса

ў Беларусі ўпершыню пройдуць у 2015-м. У праграме, акрамя выступленняў калектываў, запланаваны Дні кіно Лаоса і фотавыстаўка. Імпрэзы ў адказ адбудуцца ў 2016-м.

Фасадныя скульптуры

апосталаў Пятра і Паўла ўпершыню знялі для рэстаўрацыі з гродзенскага Фарнага касцёла. Гэта дасць магчымасць даследаваць фігуры і, магчыма, даведацца пра час іх стварэння.

"Дзесяць стагоддзяў

мастацтва Беларусі" з часоў Візантыі і да сучаснасці прадставяць у Нацыянальным мастацкім музеі цягам чатырох месяцаў, пачынаючы з 27 сакавіка.

Ада Рогаўцава,

народная артыстка СССР, узначаліць журы "M.@rt.кантакта-2014". У рамках форуму пройдуць таксама "Майстэрня маладой рэжысуры" і майстар-класы Інстытута Адама Міцкевіча.

Фотасюжэт нумара

"Шляхі" Купалы

Наш фотакарэспандэнт Юрый ІВАНОЎ пабываў у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы напярэдадні адкрыцця там трэцяй чаргі новай экспазіцыі "Шляхі".

Дзверы нумара Купалы ў гасцініцы "Масква", дзе ён жыў апошнія дні. / Дырэктар музея Алена Ляшковіч і вядучы інжынер-праграміст Дзяніс Чуцьцянаў. / Так быў узноўлены від з акна нумара Купалы. / Загадчык аддзела навукова-экспазіцыйнай работы Марыля Бартокова.

у Беларусі: наш узровень сёння — пейзажы за 300 у.а.?

якіх складаецца амаль выключна з дабавачнай вартасці, бо сабекошт — зусім мізэрны. Ёсць краіны, дзе прадаюцца нават такія эфемерныя ў наш век рэчы, як творы відэаарта і дакументацыя перформансу, прычым цэны ў некаторых выпадках дсягаюць соцень тысяч долараў. У нас жа пакуль нават мастацкае фота не з'яўляецца таварам. Як адзначыў пад час "круглага стала" куратар галерэі "Nova" Уладзімір Парфянок, айчынны спажывец сёння гатовы плаціць за такі артэфакт не больш, як за кошт адбітка — пару дзясяткаў тысяч рублёў.

Зрэшты, апрача "маральнай негатоўнасці" ды "нераскручанасці", тут ёсць і яшчэ адна акалічнасць. Цалкам імаверна, што знакамітую пустэчу Іва Кляйна ў свой час куплялі не толькі з-за любові да мастацтва, але і менавіта для таго, каб потым... ізноў прадаць (у сэнсе, сертыфікат з подпісам легенды), але ўжо даражэй. У нас жа такія варыянт малаверагодны нават у прынцыпе: другасны рынак твораў мастацтва абсалютна не развіты. Адпаведна, звычайна для заходніх краін матывацыя — выгаднае ўкладанне сродкаў — на Беларусі амаль не працуе. Тым больш, і цэны не надта растуць.

Наўздагад па мінным полі

Пра ашаламляльную дынаміку казаць і праўда праблематычна. Не растуць ні суб'екты арт-рынку (ні якасна, ні колькасна: у Мінску гэта па-ранейшаму пара-тройка невялічкіх галерэй ды вялізны "шэры" спектр, слаба падуладны аналізу), ні пакупнік, ні папулярнасць беларускага мастацтва. Таму цалкам зразумела, што і кошты таксама засталіся прыкладна такія ж самыя, як і пару дзесяцігоддзяў таму — хіба з лёгкай папраўкай на індэкс спажывецкіх цэн.

Пад час "круглага стала" неаднаразова закраналіся і даўно ўжо актуальныя "аргпытанні": кансалідацыя ўдзельнікаў працэсу, інфармацыйнае забеспячэнне, аналітыка... Па словах дырэктара Палаца мастацтва Аляксандра Зінкевіча, з апошняй — проста бяда:

— Паспрабуеце знайсці статыстычны аналіз на тэму таго, што ў нас прадаецца, каму прадаецца, якія тэндэнцыі на рынку, які рэйтынг мастакоў ды галерэй. На жаль, ніхто вам гэтага не патлумачыць нават і прыблізна. Адпаведна, чалавек, які вырашыў распачаць новую галерэю, не мае

"дарожнай карты", не разумее, куды яму ісці, якія тэмы развіваць... Даводзіцца рухацца навомацкі па мінным полі. Дык хіба ж можна казаць пра развіццё рынку, калі мы не маем дакладнага ўсведамлення яго перспектывы?..

Па словах галерыстаў, моцна даецца ў знакі таксама і брак вычарпальнага банка даных саміх мастакоў. У Інтэрнэце можна адшукаць некалькі спроб яго стварэння, але... да вычарпальнасці ім вельмі далёка. І гэта зразумела: адужаць такі праект на чыстым энтузіязме, бадай, немагчыма, а пытанне, хто і якім чынам павінен стымуляваць гэтыя добрыя намеры, пакуль не мае адказу.

На думку Валянціны Іўчанка, такую функцыю, у ідэале, мог бы ўзяць на сябе Беларускі саюз мастакоў. Сёння яго сайт звышінфарматыўным не назавеш: прозвішчы ўсіх 1008 членаў саюза толькі пералічаны ў алфавітным парадку. Ні CV, ні кантактаў, ні спасылак на персанальныя старонкі (а ў Сеціве іх ужо няма) там няма...

Якія яшчэ тэндэнцыі прасочваюцца на айчынным арт-рынку?
Чытайце на старонцы 4.

Аб'ява*

Дворец Рэспублікі

объявляет конкурс на замещение вакантных должностей в Президентский оркестр Республики Беларусь

артист эстрадно-симфонического оркестра:

флейта — 2 чел. (1 чел. на время отпуска по уходу за ребенком); валторна — 1 человек; труба — 1 человек; тромбон — 1 человек; саксофон — 1 человек; контрабас — 1 человек.

Срок подачи заявок и документов — до 28.02.2014,

по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., 1-1.

К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

Для резюме: факс: 229-91-84; e-mail: dirork@yandex.ru.

Дополнительная информация по телефонам:

229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.

Трэба абмеркаваць!

Які буктрэйлер прывабіць чытача?

Не так даўно ў Сеціве з'явіўся відэаролік, прысвечаны апавяданню Міхася Стральцова "Смаленне вепрука". Пяціхвілінную стужку, знятую рэжысёрам Зміцерам Вайноўскім, можна назваць першым прафесійным буктрэйлерам у краіне. Чорна-белая карцінка з пасуючым гукавым афармленнем і эмацыйнасцю акцёрскай ігры мусіць перадаць атмасферу аўтарскага паведамлення ды прывабіць гледача да чытання твора. У гэтым рэчышчы паўстала колькі пытанняў: ці запатрабаваны буктрэйлеры айчынным культурным і, у прыватнасці, бібліятэчным спажывцом? Як павінен выглядаць якасны ролік? І хто павінен здымаць яго?

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ

Увага!

Часопіс «Мастацтва» абвясчае конкурс на замяшчэнне вакантнай пасады рэдактара літаратурнага. Выдатнае валоданне беларускай мовай абавязкова. Вельмі пажадана вышэйшая філалагічная адукацыя. Кантактны тэлефон 292-99-12 (з 10.00 да 19.00). Электронны адрас art_mag@tut.by

— Наш першы буктрэйлер — кшталту эксперыменту: глядацкая цікавасць засведчыць неабходнасць стварэння падобных відэа. На сённяшні момант ужо бачым даволі вялікую колькасць праглядаў, атрымліваем добрыя водгукі — і мяркуючы па гэтым, можам сказаць, што ролік — запатрабаваны.

Зміцер ВАЙНОЎСКІ, рэжысёр, рэкламіст:

Пытанне, як павінен выглядаць якасны буктрэйлер, — складанае, і тут нельга казаць пра нейкія стандартныя складнікі, нягледзячы на тое, што існуюць і пэўныя законы маркетынгу, законы Сеціва і "віруснага відэа", якія дазваляюць зрабіць ролік запатрабаваным. Але на адну паліцу не трэба класці паспяховае "віруснае відэа" і якасны буктрэйлер, бо ў іх розныя задачы, і тое, што дапаможа ў стварэнні першага, не заўсёды пасуе другому. Буктрэйлер мае кантрэтную мэтавую скіраванасць: ён зацікавіць спажывца літаратуры, але наўрад ці паўздзейнічае на свядомасць чалавека, што не чытае кніг увогуле. Таксама важная аўтарская ідэя, якую спрабуе перадаць стваральнік відэа і атрымлівае глядач (ён жа чытач) і якая наладжвае своеасаблівы камунікатыўны працэс паміж імі.

Мы прадэманстравалі прыклад таго, што падобныя відэа трэба ствараць і што яны працуюць. А здымаць буктрэйлеры можа кожны зацікаўлены: чытач, якому падабаецца пэўны твор, выдавецтва, што мусяць прарэкламаваць сябе, бібліятэкі для прыцягнення наведвальніка... Але насамрэч галоўнае — у творчым падыходзе: прафесійна гэта зроблена альбо не — для спажывца значэння амаль не мае, калі вынік — крэатыўны...

— Лічу, што стварэнне буктрэйлераў — гэта добрая практыка для прыцягнення чытацкай увагі. Мы зрабілі ролікі паводле кніг Генадзя Аўласенкі "Вася Лайдачкін у Краіне шкодных звычак" і Галіны Пшонік "Гісторыя былога лесу" для юнага наведвальніка. Адрозна заўважылі станоўчыя вынікі: за кнігамі ледзь не чарга выстраілася! Зараз мы знаходзімся на пачатку рэалізацыі такога праекта, але ў далейшым, мяркую, прадоўжым стварэнне ролікаў, і, магчыма, выберам твор, які зацікавіць і дарослую аўдыторыю. Напрыклад, было б добра зрабіць рэкламу кнігам Алены Брава і тым самым данесці да чытача выдатныя творы нашай зямлячкі.

Надзея МАЦЮШОНАК, загадчык сельскай бібліятэкі № 8 вёскі Вялікая Ухалода Барысаўскага раёна:

Калі мы жадаем прасунуць нашу бібліятэку, кнігу, калі хочам аддаць чытачу, у першую чаргу — юнаму, тыя скарыць, што захаваны ў нас, — трэба шмат працаваць і ісці ў ногу з часам. Далучэнне дзіцяці да чытання, лічу, гэта — доўгатэрміновая інвестыцыя, якая спрацуе ў будучым. Таму стварэнне буктрэйлера на колькі хвілін, што паспрыяе далейшаму ўзаемадзеянню юнага чытача і літаратуры, для бібліятэкараў ці метадыстаў павінна быць цікавым працэсам.

Для паспяховасці такога відэа, упэўнены, неабходна, каб яно было яркім, даступным, цікава зробленым. Канешне ж, для стварэння якаснага буктрэйлера трэба добра ўяўляць, што неабходна паказаць за тыя тры хвіліны і як гэта паказаць, каб у гледача з'явілася жаданне ўзяць кнігу і прадоўжыць знаёмства...

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь смуткуе з прычыны заўчаснай смерці ДЗЕГІЛЕВІЧ Наталлі Сцяпанаўны, намесніка начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта, і выказвае шчырыя спачуванні родным і блізкім.

Беларускі саюз мастакоў смуткуе ў сувязі са смерцю ВАШЧАНКІ Гаўрылы Харытонавіча — вядомага мастака, члена грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў", народнага мастака Беларусі, які ўнёс вялікі ўклад у развіццё і прапаганду беларускага выяўленчага мастацтва. Рада ГА "БСМ" выказвае спачуванне родным і блізкім у сувязі з напаткаўшым іх вялікім горам.

Рэплікі пра...

...культурны

пласт Байнэта

Юрый МАКСІМЕНКА, вучоны сакратар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі:

— "Як культурнае жыццё Беларусі, навіны краіны асвятляюцца ў Інтэрнэце? — спытаеце мяне вы. — Наколькі "тоўсты" культурны пласт Байнэта?" Думаю, што ён вельмі "тонкі". Калі я ўвёў у пошукавую сістэму самага, бадай, папулярнага партала Беларусі запыт "культура Беларусі", ён высыпаў на мяне масу рэсурсаў. Але сайтаў, на якіх можна знайсці анонсы значных мерапрыемстваў, што маюць адбыцца, і іх постфактум-разбор, не так шмат, як хацелася б. А такіх рэсурсаў, як у газеты "Культура", дзе разам з храналогіяй культурных падзей магутна прадстаўлена аналітыка, — і ўвогуле бракуе. Можна парыраваць, што, маўляў, маюцца культурныя раздзелы вядучых газет. На жаль, тэма культуры ў іх далёка не заўжды на пажаданым узроўні.

Возьмем стужку таго ж партала за апошнія тыдні. На жаль, як і раней, культурныя падзеі Беларусі з'яўляюцца на ім рэдка і... у меншым аб'ёме, чым хацелася б. А кожны ж мой дзень, як і ў многіх, пачынаецца з таго сайта! Такім чынам, за два тыдні ў раздзеле "Культура" было прадстаўлена 35 пастоў, з іх прысвечаных непасрэдна Беларусі — 23. Я не адносіў да "беларускіх" такія пасты, як "Памёр аўстралійскай акцёр Максіміліян Шэл" або "Абвешчаны пераможцы "Грэмі"..."

Адкрыце любы сайт і самі пераканайцеся ў гэтым. Жывучы ў Беларусі, мы адчуваем дэфіцыт у актуальнай і значнай інфармацыі пра культуру. Нонсэнс!

...інтуіцыю

і пісьменнасць

Канстанцін КАРНЯЛЮК, педагог, Віцебск:

— Мяне як педагога непакоіць той факт, што многія беларусы — як маладыя, так і сталыя — карыстаючыся мовай, пішучы нешта на ёй, прывыклі давярэцца выключна сваёй пісьменнасці, ці, як некаторыя кажуць, інтуіцыі. На жаль, гэтая граматынасць, мякка кажучы, часта культавае... У нас выраста пакаленне настаўнікаў, абьякавых да слова, якія дапускаюць памылкі ў справаздачах, выступленнях... У многіх дома нават арфаграфічных слоўнікаў няма. Больш за тое: многія нават падкрэсленае камп'ютарным рэдактарам не спяшаюцца выпраўляць. Адкрыю сакрэт: большасць проста не можа ўцяміць, што ад яе патрабуе ПК... А адносна памылак у Інтэрнэце ўжо і казаць не трэба.

Слоўнік — закон для мовы, і нікому не дазволена парушаць закладзеныя ў ім нормы напісання, вымаўлення, пунктуацыі. Але нельга лічыць сябе інтэлігентам, адукаваным чалавекам, калі робіш памылкі ва ўласных жа лістах. Больш за тое: некаторыя нібыта нават не заўважылі, што нядаўна адбыліся чарговыя змены ў правапісе беларускай мовы. Хтосьці ж працягвае карыстацца старымі слоўнікамі, ужываючы варыянты напісання аднаго і таго ж слова. Напрыклад, у СМІ яшчэ сустракаецца — і "камп'ютэр", і "камп'ютар", і "кампутар". Прыклады можна прыводзіць бясконца...

Дзяжурны па нумары

Вырашэнне даўняй праблемы — набыць кінакопіі грамадой?

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
аглядальнік газеты "Культура"

Безумоўна, адным з прарываў мінулага года ў кантэксце вырашэння сінета-праблем стаўся праект Музея гісторыі беларускага кіно па зборы калекцыі беларускай анімацыі. Гаворка — пра дзясяткі фільмаў, якія, дзякуючы дапамозе энтузіястаў, удалося выкупіць з архіваў Дзяржфільмафонда Расіі ў Белых Сталбах і залучыць у паўнаватарскі спадчыны збор. Некаторыя стужкі, варта адзначыць, былі знойдзены і ў Дзяржаўным архіве кінафотафонадакументаў у Дзяржкіно. У выніку, сёння ў Музеі налічваецца каля ста анімацыйных карцін, пачынаючы з першых работ "першапраходцаў-аніматараў" на "Беларусьфільме" Уладзіміра Голикава і Марты Лубянікавай. І самае галоўнае — каб убачыць тыя творы зараз, не трэба кудысьці далёка ехаць: дастаткова прыйсці на пастаянны адмысловы паказ ў Музей гісторыі беларускага кіно ці зрабіць у ім індывідуальны заказ на прагляд.

Сёння праца па вяртанні кінематаграфічнай спадчыны камандай Музея і яго аднадумцамі не спынілася. Наперадзе — выкуп шэрагу найцікавейшых мастацкіх карцін, якія ствараюць частку гісторыі беларускага кіно і з'яўляюцца вартай увагі крыніцай візуальнай інфармацыі пра наш край. Плануецца набыць фільмакопію першай гукавой стужкі на беларускай мове "Першы ўзвод" Уладзіміра Корш-Сабліна, першага каляровага беларускага фільма "Дзеці партызана" Льва Голуба і Мікалая Фігуроўскага, карціны "Двойчы народжаны" Эдуарда Аршанскага — пра першыя гады калектывізацыі беларускай вёскі, — якая сталася з'явіцца і поспехам беларускага кіно таго часу... Здаецца, гэта тыя фільмы, што павінны ўжо былі б быць у нашым фільмафондзе. Таксама энтузіясты мараць выкупіць стужкі, мабыць, самага апальнага рэжысёра беларускага кіно 70-х — Валянціна Вінаградава. Аформлены дакументы на выкуп другой работы пастаноўшчыка — "Лісты да жывых" і яшчэ адной — "Чакай мяне, Ганна" (першапачатковая назва — "Далёка ад вайны"). Гэтая карціна была асуджана тагачаснай крытыкай, як і славу тае прытча аб вайне "Усходні калідор" Вінаградава, і пераманцэравана ў лічы, іншы твор для выхаду ў пратат. Чатырнаццаць мастацкіх стужак "Беларусьфільма" і тры дакументальныя карціны студыі складаюць партыю, якая можа быць выкуплена ў расійскім Дзяржфільмафондзе ў бліжэйшы час, калі... Калі рупліўцы здолеюць сабраць належную суму.

Нагадаю пра сутнасць даўняй праблемы. Пасля распаду Савецкага Саюза на кінастудыі "Беларусьфільм" амаль не засталася якасных фільмакопій айчынных кінастужак. І сёння для таго, каб атрымаць копію сваёй жа карціны, створанай на кінастудыі ў савецкі перыяд, мы павінны звяртацца ў Дзяржфільмафонд Расіі (раней аналагічная структура ў СССР) у Белых Сталбах. А робіць фонд гэта ўжо толькі на платнай аснове, бо часы змяніліся, момант жа, калі можна было вырашыць гэтае пытанне прасцей і танней, даўно ўпушчаны. Таму і атрымліваецца, як у тым вышэйшым: шавец без ботаў. Наша айчынная кінематаграфія — без годнай колькасці якасных копіяў уласнай класікі. Таму і вымушаны Музей ды яго аднадумцы знаходзіць новыя шляхі для набыцця беларускага ж кіно.

На дадзены момант для пакупкі новай партыі стужак з патрэбных дзюх тысяч долараў удалося сабраць толькі палову. Дэд-лайн падачы дакументаў — 20 лютага, і часу засталася зусім няшмат. Вядома ж, вітаючы ініцыятыву энтузіястаў, можна толькі радавацца таму, што сёння ў нашай краіне ёсць людзі, якія на справе неабыхавыя да спадчыны айчынага кінематографа, але... Чамусьці побач з пачуццём пашаны да іх застаецца прыкрае адчуванне "нездаровай сітуацыі". Як так увогуле здарылася, што праблема, пра якую СМІ і "Культура", у прыватнасці, пішуць столькі гадоў, да гэтай пары не вырашана? Чаму стужкі айчыннага кінематографа выкупляюць аніматары, кінематаграфісты, краязнаўцы за ўласныя грошы? Чаму ўвогуле гэты праект не атрымаў статус нацыянальнага? "Ды гэта проста ганьба!" — са злосці выказаўся адзін бізнесмен, які, даведаўшыся пра сітуацыю, абяцаў дапамагчы. Чаму Музей гісторыі беларускага кіно да гэтай пары сіламі трох (!) чалавек умудраецца, разам з выкананнем шэрагу паўсядзённых задач, займацца падобнымі маштабнымі праектамі? Усе гэтыя пытанні мусяць быць агучаны зноў і зноў. І няўжо зноў не атрымаць адказу?

Акрамя самага простага: напэўна, шосьці там пра тапельцаў... Ну што ж, будзем ратаваць самі. Па кантакты, патэнцыйныя мецэнаты, звяртайцеся ў Музей гісторыі беларускага кіно.

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 2—3.)

У сваю чаргу, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баразна перакананы, што і самі мастакі павінны ўкладваць сродкі ў развіццё арт-рынку — скажам, у тое ж інфармацыйнае забеспячэнне.

— Думаю, калі б толькі нязначны працэнт ад усіх прададзеных за апошнія гады твораў мастацтва пайшоў на стварэнне таго самага банка даных, праблема ўжо вырашылася б, — дадаў ён.

Зрэшты, Аляксандр Зінкевіч нешта ўсумніўся ў магчымасці такой спантаннай "цэхавай" самаарганізацыі мастакоў — ды, мабыць, не без падстаў. Да таго ж, сам БСМ ужо па вызначэнні з'яўляецца пэўнай прыступкай гэтай самаарганізацыі — з дэлеганнем адпаведных паўнамоцтваў.

Што ж да росту амбіцый саміх галерэй — або, дакладней, яго адсутнасці... Па словах рэдкіх айчынных прадстаўнікоў гэтага бізнесу, ім увогуле не да амбіцый:

ды канкрэтныя крокі — скажам, у рэчышчы стварэння спрыяльных умоў для галерэйнага бізнесу. Ну і праўда: няўжо муніцыпальны бюджэт шмат страціць, калі пара-тройка мінскіх галерэй будзе плаціць за арэнду па нейкім паніжаным каэфіцыенце? Вядома, апошняе можа датычыцца толькі тых устаноў, якія падтрымліваюць мастацтва незалежнай і суверэннай Рэспублікі Беларусь. Даруйце, але гэта не марны пафас. Проста, уладальнікі адной з тутэйшых галерэй думаюць, відаць, што жывуць у нейкай "Беларусі". Прынамсі, так было пазначана ў флаерах, якія раздавалі прысутным на "круглым сталам"...

Напярэдадні Чэмпіянату свету па хакеі тэма пазіцыянавання краіны праз культуру набыла асаблівую важнасць, вось і "на круглым сталам" яе не абмінулі. Гутарылі і пра тэорыю, і пра практыку — балазе ў гэтым рэчышчы ўжо з'яўляюцца канкрэтныя задумы. Валянціна Іўчанка пазнаёміла з праектам скульптара Францішкі Брыгадзінай, якая пра-

Ідэя пакуль што "бясцэнная", ды галерэя ў нас — бы шлюбнае агенцтва на мінным полі

Арт-бізнес у Беларусі:

наш узровень сёння — пейзажы за 300 у.а.?

— У 2001 годзе, калі мы толькі пачыналі, у нас былі грандыёзныя планы: наладзіць экспарт беларускага мастацтва за мяжу, рабіць вялікія праекты па яго папулярнасці... — прыгадала мінулае супрацоўніца галерэй "Канцэпцыя" Лідзія Страх. — Цяпер ужо ніякіх амбітных праектаў няма і блізка: усе думкі толькі пра тое, як выжыць. Заплаціць арэнду, камунальныя выплаты, падаткі... І кожны месяц ты да канца не ўпэўнены, ці застанеца хоць якая капеўчына на заробак...

Тэма прэферэнцыі для арт-галерэй усплывала пад час "круглага стала" неаднаразова. На сёння дэюрэ кожная такая ўстанова з'яўляецца звычайным суб'ектам бізнесу і, адпаведна, плаціць па поўнай. З гэтай нагоды далёка не ўпершыню прыгадваўся і замежны досвед.

— Наша зямлячка пяць гадоў таму адкрыла ў Заграбе галерэю, — распавяла Таццяна Бембель. — Атрымала датацыю, на два гады яе вызвалілі ад падаткаў. У харвацкай сталіцы такіх галерэй — сотні, бо ўлады лічаць, што кожная з іх — магніт для турыстаў. Мяркую, на Беларусі таксама павінна весціся гутарка пра сістэмную стратэгію, здатную прынесці не "хуткія грошы", але доўгатэрміновы эффект...

Досыць цікавую прапанову агучыла прадстаўніца "Канцэпцыі" Таццяна Лявонцьева: чаму б не ствараць для арт-галерэй, прынамсі, ільготныя расцэнкі на рэкламу? Бо інчай старонні чалавек — як замежнік, так і наш суайчыннік — мае ўсе шансы так ніколі і не даведацца пра існаванне падобных устаноў.

Ва ўмовах нявызначанасці

Лішне нават казаць, што ўцямнага адказу на спрадвечнае пытанне "Што рабіць?" "круглы стол" не даў. У цяперашніх варунках такі адназначны адказ, пэўна, і немагчымы. Могуць быць хіба нейкія лакальныя

панавала пераўтварыць у вулічную галерэю ладны кавалак набярэжнай Свіслачы ды падахвоціць маладых скульптараў аздобіць яго з дапамогай недарагіх матэрыялаў.

Урэшце, для "шлюбнага агенцтва" важныя тыя якасці "нявесты", якія могуць прывабіць "жаніха". Таму натуральна, што пра патэнцыйныя брэндзі беларускага мастацтва гаварылася і пад час дыскусіі. На думку Таццяны Бембель, адным з акцэнтаў можа быць творчае асэнсаванне альбо эксплуатацыя савецкай культурнай спадчыны — балазе гэты напрамак ужо спарадзіў нямала цікавых ды запатрабаваных праектаў. А Валянціна Іўчанка лічыць падобным брэндам уласна беларускую акадэмічную школу, сфарміраваную ў павяенныя дзесяцігоддзі.

— Мы апыталі сто замежных турыстаў і прадстаўнікоў дыпмаіі, якія наведвалі Нацыянальны мастацкі музей, — распавядае яна. — Як выявілася, большасць з іх прыйшлі туды, каб пазнаёміцца менавіта з беларускім мастацтвам. Ды прызналіся, што нават не падазравалі аб наяўнасці ў нас такой высокапрафесійнай школы. Хаця былі і заўвагі — скажам, нахонт адлюстравання творчага працэсу апошніх дзесяцігоддзяў, бо экспазіцыя нібыта захрасла недзе ў 1980-х. Рэспандэнты задавалі пытанне: а дзе ж можна убачыць менавіта сучаснае беларускае мастацтва? На жаль, праблема яго рэпрэзентацыі ў Мінску па-ранейшаму актуальная...

З апошнім і сапраўды не паспрачаешся. Ды, як падаецца, найбольш верагодным кандыдатам у культурныя брэндзі на сёння ўсё ж з'яўляецца менавіта беларуская акадэмічная школа. Па-першае — нацыянальная. Па-другое — акадэмічная, у лепшым сэнсе слова. Маецца на ўвазе тая грунтоўнасць падыходу да справы нашых мастакоў, якой у гэтым плыткім ды павярхоўным свеце можна толькі пазайздросціць ды павучыцца. Патрэця — ну так, менавіта школа.

У тым сэнсе, што ў наяўнасці — не асобны творца, але цэлая вялікая з'ява, якая садзіночвае мноства цікавых персон ды працягвае развівацца. Па-чацвёртае — паўсячасная адкрытасць той самай школы для розных мастацкіх павеваў. Па-пятаяе — самае банальнае: мастацкая вартасць. Калі не ўважаць яе састарэлым паняццем ды не падмяняць здольнасцю казытаць публіцы нервы, кожны пагодзіцца з тым, што такая вартасць ёсць.

Так, гэта не зусім тое, што цяпер звычайна лічыцца contemporary art, гэта не зусім "у трэндзе"... Але не толькі богі абпальваюць гаршчкі — на Палесці, у Гарадной, гэта таксама ўмеюць рабіць пад кіраўніцтвам легендарнай Алімпіяды Леанавец. З брэндамі ўсё тое ж самае: іх трэба ствараць, пазіцыянаваць, ну а потым, магчыма, і прадаваць. А, пачынаюць з пэўнага стартавага капіталу: гаворка ўсё ж — пра бізнес.

■■■■

Пару гадоў таму выпадкова давялося пабываць на вернісажы Алеся Квяткоўскага ў Заслаўі. Шчыра кажучы, з творчасцю гэтага мастака быў мала знаёмы, і таму зведар прыемнае адкрыццё: як тонка ён умее выяўляць беларускія архетыпы з дапамогай мовы абстрактнага мастацтва! Як арганічна гэтая касмапалітычная мова ў ягоных руках становіцца нашай, беларускай!..

Але гаворка пра іншае: апрача мастака, ягонай жонкі, супрацоўнікаў музея, прадстаўнікоў прэсы (паводле тутэйшай завядзёнкі, іх можна было лічыць нават не па пальцах, а, скажам, па вушах) ды яшчэ "спецыяльна запрошаных" шкаляроў, на вернісаж не прыйшоў ніхто!..

Зрабіў для сябе выснову: такіх выстаўкі трэба наведваць не толькі выпадкова. Можа, гэта і будзе нейкі канкрэтны сціплы ўнёсак у развіццё арт-рынку.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці,

77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,

тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,

абмяркоўвайце на

facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby

K

K

Сітуацыя

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Магіла невяржанага героя. / Фота з архіва Мікалая Грушко

фактычна з’яўляецца “мекай” для аматараў экстрэмальнага турызму з Беларусі і блізкага замежжа.

Абгрунтаваць канцэпцыю і эканоміку

Каб высветліць, наколькі перспектыўнай успрымаецца мара Мікалая Грушко з гледзішча прафесіяналаў, мы звярнуліся да начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігара Чарняўскага. Просім яго патлумачыць, што трэба зрабіць, каб фартыфікацыйныя пабудовы Мазырскага ўмацавання набылі статус помніка, якой мусіць быць паслядоўнасць дзеянняў ініцыятара ці ініцыятыўнай групы. Ігар Мяфодзевіч ад-

Мы запыталіся: а ці можа да справы спрычыніцца Міністэрства культуры? Дадзены орган дзяржрэравання, адказаў спадар Чарняўскі, займаецца аб’ектамі нацыянальнага маштабу і рэспубліканскага падпарадкавання. Рэшткі ж Мазырскага ўмацавання такога статуса не маюць. Суразмоўца нагадаў, што і комплекс “Лінія Сталіна”, які з’яўляецца прыватным музеем (уладальнік — Таварыства воінаў-афганцаў), ствараўся без удзелу спецыялістаў Міністэрства. Але рэстаўрацыя аб’ектаў там праведзена вельмі якасна. Відаць, таму, што ёй займаліся вайскоўцы.

Як разблакаваць сутарэнні?

Начальнік жа аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Петрыкаўскага райвы-

На маю думку...

Бяда ад пустых вачэй

Андрэй ВАРАБ’ЁЎ, старшыня Магілёўскага абласнога аб’яднання Беларускага саюза мастакоў

Хачу, каб Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь звярнула больш пільную ўвагу на лёсы нашых дзяцей. Мая трывога звязана найперш з тым, што ў агульнаадукацыйных школах перасталі выкладаць сусветную мастацкую культуру. І вы заўважылі, як змяніліся пался гэтага вочы маладога пакалення?..

Эканоміць на духоўнасці — злачынна. І ўсе бедны на зямлі — ад пустых вачэй... Ад агульных слоў перайду да канкрэтнага прыкладу. Мая родная магілёўская сярэдняя школа № 2 з архітэктурна-мастацкім ухілам знаходзіцца на сёння, я проста перакананы, у катастрофічным стане. Рэзка скарацілася колькасць гадзін, адведзеных на эстэтычнае навучанне. Увесь названы ўхіл установы пераведзены ў фармат факультатывных заняткаў. У першую чаргу маю на ўвазе практычныя ўрокі па засваенні навыкаў малявання, лепкі, чарчэння... Пры гэтым дэкларуецца, што факультатывы — абавязковыя для кожнага навучэнца. Але стымулу для заняткаў няма аніякага: вучнёўскае старанне не ацэньваецца ў дзённіках. Натуральна, засваенне архітэктурна-мастацкіх азояў не мае ўжо ранейшага прэстыжу. А ці не з прычыны таго, што таму-сяму з кіраўнікоў навучальнага працэсу ў школе па мастацтве бліжэй матэматычная адукацыя, чым эстэтычная? Таму і не дзіва, што шыкоўная калісці матэрыяльная мастацкая база на сёння недаравальна страчана. У ёй проста няма патрэбы.

А я цудоўна памятаю тыя гіпсы, прывезеныя тагачасным дбайным кіраўніцтвам школы аж з Ленінграда, пры маляванні якіх мы вучыліся думаць, аналізаваць, мроіць, эксперымантаваць... А як выкладалася гісторыя мастацтваў! Беларуская самабытная культура разглядалася ў кантэксце сусветных творчых здабыткаў. І мы арыентаваліся ў гэтых працэсах, адчувалі гонар за тое, што было цягам стагоддзяў створана нашымі мастакамі...

Неяк у Магілёве здымалася тэлевізійнае ток-шоу, прысвечанае духоўнаму выхаванню падрастаючага пакалення. Адзін з удзельнікаў — студэнт тэхнічнай навучальнай установы — узняўся і заявіў: “А не патрэбны мне вашы карціны, класічная музыка ды скульптура!” І ён быў шчыры ў сваіх перакананнях. Тлумачэнне ж іх — вельмі простае: для таго, каб штосьці ўспрымаць, трэба хоць штосьці ў гэтым разумець, і калі ты непадрыхтаваны, дык высокае мастацтва будзе цябе толькі раздражняць. Так, падрыхтоўка гэтая павінна ажыццяўляцца на ўзроўні сямейнага выхавання. Але ж мы не павінны скідваць з рахунку і дзіцячы садок са школай. Не павінны... Аднак вочы дзяцей пусцеюць...

Калі ты непадрыхтаваны, дык высокае мастацтва будзе цябе толькі раздражняць. Так, падрыхтоўка гэтая павінна ажыццяўляцца на ўзроўні сямейнага выхавання. Але ж мы не павінны скідваць з рахунку і дзіцячы садок са школай. Не павінны... Аднак вочы дзяцей пусцеюць...

Што ж трэба цяпер рабіць? Вярнуць у звычайную шараговую школу ўрокі малявання. Яно цяпер выкладаецца толькі да шостага класа. Але ж трэба ведаць, як тыя ўрокі вядуцца. Так, настаўнікі пачатковых класаў валодаюць метадыкай вывучэння малявання. Аднак ці шмат карысці ад халоднай метадыкі? Для таго, каб маляваць, патрэбны талент. Калі яго няма ў настаўніка, не раскрыецца ён і ў вучня...

Скараціліся гадзіны выкладання беларускай мовы і літаратуры, гадзін не стае для дасканалага вывучэння матэматыкі... Валоданне гэтымі дысцыплінамі патрэбнае выпускнікам для паспяховага паступлення ў сярэднія спецыяльныя і вышэйшыя навучальныя ўстановы. Малявання сярод абавязковых для паступлення прадметаў няма, вось з малодшых класаў і замяняюцца адведзеныя для эстэтычнага выхавання гадзіны на ўрокі той жа матэматыкі. Духоўнасць трапіла ў палон прагматычнасці.

А гадоў праз дзесяць востра ўзнікне і кадравыя пытанне. У нашым Універсітэце імя Аркадзя Куляшова ўжо гады два як не набіраюць студэнтаў на дадатковую спецыялізацыю настаўніка малявання...

Урэшце, гаворка не толькі пра маляванне. Для таго, каб дзецці ведалі, на якой зямлі жывуць, якіх творцаў-землякоў маюць і якія нацыянальныя мастацкія традыцыі павінны захоўваць, варта перагледзець, удасканаліць каноны эстэтычнага выхавання. У кожным кутку Беларусі яно павінна засноўвацца на мясцовых адметнасцях, на духоўнай спецыфіцы канкрэтнага рэгіёна. Напэўна, гаворку тут варта весці не толькі пра стварэнне канкрэтных рэгіянальных навучальных праграм, але і адзінай — дзяржаўнай. Інакш нашы дзеці так і не навучацца паважаць сваю краіну.

Памяць, даступная толькі... экстрэмалам

Сённяшні стан абарончых сутарэнняў ля в.Пічч. / Фота Максіма ТАРНАЦКАГА

Ці будзе мемарыял?

Спадар Грушко звярнуўся да мясцовай улады з прапановай узьяць пахаванне пад ахову дзяржавы. Яму адказалі сустрэчнай прапановай: перанесці астанкі героя ў брацкую магілу, што ў вёсцы Пічч. Мікалай Мікалаевіч і ягоныя аднадумцы з такім падыходам не пагаджаюцца. На іх думку, магіла павінна застацца там, дзе герой здзейсніў подзвіг. Да таго ж, як сказана вышэй, пахаванне можа — і павінна — стаць часткай мемарыяла ды аб’ектам турыстычнага маршруту па Мазырскім умацаваным раёне.

Сёння надмагілле выглядае даволі сціпла. Мікалай Грушко з іншымі энтузіястамі гатовы сваім коштам ды намаганнямі давесці яго да ладу, але і ад дапамогі мясцовай улады не адмаўляюцца. Да таго ж, наш чытач чакае ад уладных структураў спрыяння ў высвятленні імені героя. Урэшце, хтосьці павінен за пахаваннем даглядаць на сталай аснове.

Дарэчы, колькі гадоў таму да муру Мазырскага ўмацавання раёна прыязджалі дзеці тых, хто служыў тут у Вялікую Айчынную. Каб парупіцца, можна было б праз іх пасрэдна адшукаць патрэбныя звесткі і, магчыма — нават з вялікай ступенню верагоднасці, — высветліць імя героя. Паводле ўскосных даных, ён мог быць родам з Архангельска ці Мурманска.

У Сеціве, дарэчы, нямала інфармацыі пра рэшткі фартыфікацыі Мазырскага ўмацавання раёна. Дзякуючы сваёй непрыхарошанай аўтэнтыцы ён, бадай, не менш папулярны (асабліва сярод “неарганізаваных” турыстаў), чым знакамітая “Лінія Сталіна”. Ён ужо сёння

Ініцыятыва — прыватная, справа — дзяржаўная: калі сутарэнні Мазырскага ўмацавання раёна пабачаць арганізаваныя турысты?

казаў, што найперш трэба скласці дакумент, з якога будзе зразумела канцэпцыя будучага гісторыка-культурнага комплексу. У дакуменце мусіць быць нададзена ўвага эканамічнаму абгрунтаванню праекта. З гэтай паперай трэба звярнуцца ў адпаведны аддзел райвыканкама, адказнага за тэрыторыю, на якой знаходзяцца фартыфікацыйныя аб’екты. Наступны крок пасля ўзгаднення праекта са спецыялістамі культурнай сферы — разгляд прапановы кіраўніцтвам раёна. На думку спадара Чарняўскага, ініцыятарам праекта варта скантактавацца, скажам, з Мазырскім краязнаўчым музеем, у экспазіцыі якога тэма Вялікай Айчынай вайны займае важнае месца, і, адпаведна, у супрацоўніцтве ўстановаў ёсць досвед працы з ваеннымі арэфактамі і музейна-эдукацыйнага аб’ектаў пад адкрытым небам.

канкама Вольга Усціновіч-Насека сказала нам, што пра ініцыятыву Мікалая Грушко ў раёне ведаюць і гатовы аказаць ёй падтрымку. Сёння частка сутарэнняў заблакавана з мэтай захавання бяспекі. Калі іх адкрыць для наведвальнікаў, дык ахвотных пабачыць гэтыя грандыёзныя пабудовы знайшлося б шмат. Але рэалізацыя дадзенай ідэі каштуе дорага. Таму пакуль гаворка можа ісці толькі пра маральную і арганізацыйную падтрымку прапагоў Мікалая Мікалаевіча. Райаддзел мае намер цесна супрацоўнічаць з ваенна-патрыятычным маладзёжным клубам, які зараз стварае Мікалай Мікалаевіч, а таксама аказваць спрыянне ў выхаваўча-асветніцкай рабоце, што праводзіцца ў Колкаўскім сельскім доме культуры. Вольга Уладзіміраўна лічыць, што да рэалізацыі згаданай ініцыятывы Мікалая Грушко неабходна далучыць мясцовыя структуры БРСМ.

Мяркуючы па словах Вольгі Усціновіч-Насека, ініцыятыву актывіста ва ўладных структурах раёна вітаюць. Будзе ўцягнутая канцэпцыя — будзе, відавочна, канкрэтная гаворка. Прынамсі, так сітуацыю разумю я. А надзею на рэалізацыю мары Мікалая Грушко звязваю з той акалічнасцю, што бягучы год у нашай краіне прысвечаны ваенна-патрыятычнаму турызму і найперш — вызваленню Айчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Калі ж, як не сёлета, ушанаваць Подзвіг бацькоў і дзядоў, зрабіць даступным для шырокай грамады тое, што пакуль бачаць толькі турысты-экстрэмалы?..

Паважаныя калегі!
Шаноўныя госці!

Сёння на пасяджэнне выніковай калегіі запрошаны амаль што чатыры сотні прадстаўнікоў з шасцідзясяціп'ятітысячнага калектыву работнікаў сферы культуры. Карыстаючыся момантам, хачу перш за ўсё выказаць праз вас усім вялікую падзяку за плённую працу на карысць нацыянальнай культуры.

Галоўнымі мэтамі нашага прадстаўнічага сходу з'яўляюцца падвядзенне вынікаў дзейнасці арганізацый культуры ў 2013 годзе і вызначэнне задач развіцця культуры Беларусі на 2014 год ды бліжэйшую перспектыву.

Як і раней, сфера культуры ў нашай краіне ў 2013 годзе з'яўлялася прыярытэтам дзяржаўнай палітыкі. Міністэрствам культуры было арганізавана выкананне ўсіх даручэнняў Кіраўніка дзяржавы, якія прагучалі ў штогадовым Пасланні беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу:

— рэалізавалася Дзяржаўная праграма адраджэння тэхналогіі і традыцый вырабу сліцкіх паясоў і раз-

Выступленне на выніковай калегіі “Аб рабоце арганізацый культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год”

прысуджаны, адпаведна, 3 і 5 выбітных дзеячам культуры і мастацтва.

Пэралік нашых агульных дасягненняў можна было б доўжыць бясконца, але ж хацеў бы зараз засяродзіць вашу ўвагу на рэчах больш праязных, ды вельмі важных для функцыянавання галіны культуры, такіх як эканоміка, фінансы, права, матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне, колькасць паказчыкі дзейнасці нашых арганізацый і ўстаноў.

Фінансава-эканамічныя паказчыкі мінулага года

У 2013 годзе аб'ём бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) склаў 0,52% ад валавога ўнутранага прадукту (2012 год — 0,51%).

Пазабюджэтных даходаў ў арганізацыях сістэмы Міністэрства культуры склалі 824,6 млрд. рублёў, што ў 1,5 раза больш у параўнанні з 2012 годам. Каля 80% пазабюджэтнага даходу забяспечвалася выручкай ад аказання платных паслуг насельніцтву.

аб'ёмам фінансавання ў памеры 277 651,033 млн. рублёў. Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Работы вяліся на 12 аб'ектах — у тым ліку, рэканструкцыі з рэстаўрацыяй Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы (аб'ект уведзены ў эксплуатацыю ў жніўні 2013 года), рэканструкцыі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” (уведзены ў эксплуатацыю аўтабаза Мінкультуры і аўтацэх Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” у чэрвені 2013 года, першы пускавы комплекс галоўнага корпуса — у лістападзе 2013 года), шэрагу палацава-паркавых ансамбляў, культурных будынкаў, будынкаў устаноў адукацыі.

Для правядзення капітальнага рамонтна ў 2013 годзе ў ўстановах культуры былі выдаткаваны сродкі ў суме 57 672,0 млн. рублёў, якія таксама былі вылучаны ў поўным аб'ёме.

У 2013 годзе для арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання набыты музычныя інструменты, кінатэхналагічнае абсталяванне, гукаўзмацняльная і асвятляльная апаратура на агульную суму каля 17

млрд. рублёў (у 2010-м — 4,6 млрд. рублёў). Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Для Белдзяржфілармоніі закуплены музычныя інструменты на суму 3,7 млрд. рублёў (у тым ліку адрамантаваны вялікі арган), для сімфанічнага аркестра Вялікага тэатра оперы і балета — на суму 3,8 млрд. рублёў.

Вытворчымі прадпрыемствамі галіны распрацаваны Пляны мадэрнізацыі на 2013 — 2015 гады.

У адпаведнасці з гэтымі планами ў пераліку тэхнічных мерапрыемстваў на 2013 год было набыццё абсталявання і рамонтна-будаўнічыя работы на суму 10,7 млрд. рублёў, з якіх 8,6 млрд. рублёў — на мадэрнізацыю матэрыяльна-тэхнічнай базы Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

У 2013-м, які быў абвешчаны ў Беларусі годам беражлівасці, у рамках рэалізацыі Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 3 распрацаваны і выкананы: галіновая праграма Міністэрства культуры па энергаберажэнні на 2013 год і праграма па эканоміі светлых нафтапрадуктаў. У выніку эканомія ад укаранення

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічная эфектыўнасць, культурная ідэнтычнасць, імідж краіны

віцця вытворчасці нацыянальнай сувенірнай прадукцыі “Слуцкія паясы” на 2012 — 2015 гады;

— вялася будоўля і адначасова ажыццяўляўся мантаж новай экспазіцыі Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;

— у новым фармаце прайшоў XXII Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”;

— рыхтаваліся мерапрыемствы культурнай праграмы Чэмпіянату свету па хакеі 2014 года.

Разам з тым, 2013 год быў вельмі няпросты для галіны культуры. Ён прынёс шмат выклікаў ды іспытаў, што было звязана з новымі ўмовамі гаспадарання пры правядзенні дзяржаўных закупак тавараў, работ, паслуг. Нялёгка давалася перабудова дзейнасці цэнтральнага апарата Міністэрства, аптымізацыя сеткі ўстаноў культуры і штатнай колькасці іх работнікаў. Адчувалася нерытмічнае фінансаванне і недахоп сродкаў пры рэалізацыі гадавога плана мерапрыемстваў у галіне культуры.

Тым не менш, 2013 год стаў чарговым этапам плённай рэалізацыі прыняцця дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, дынамічнага развіцця яе галоўных складнікаў: традыцыйнай народнай творчасці, прафесійнага мастацтва класічнага ўзору, шоу-бізнесу, эксперыментальных форм сучаснай мастацкай культуры.

Паспяхова рэалізаваліся прынятыя на ўрадавым узроўні Дзяржаўныя праграмы “Культура Беларусі”, “Замкі Беларусі”, адраджэнне тэхналогіі і традыцый вырабу сліцкіх паясоў, супрацоўніцтва з беларусамі замежжа, Праграма рэканструкцыі і тэхнічнага перааснашчэння дзяржаўных тэатраў.

Шмат намаганняў прыклалі работнікі культуры, майстры мастацтваў пад час рэалізацыі грамадска-значных акцый, такіх як адкрыццё Плошчы Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь, як 1025-годдзе распаўсюджвання хрысціянства на нашых землях, пад час аздаблення знакавых аб'ектаў, такіх як Палац Незалежнасці нашай краіны.

Адраджэнне будынка Купалаўскага тэатра, гучная акцыя “Магілёў — Куль-

Барыс СВЯТЛОЎ, міністр культуры Рэспублікі Беларусь

турная сталіца Беларусі і краін СНД”, III Форум бібліятэкараў Беларусі і Міжнародны кангрэс “Бібліятэка як феномен культуры”, Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, свята “Купалле”, культурная праграма свята “Дажынікі” ў Жлобіне Гомельскай вобласці, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне Мінскай вобласці, тэатральны фестываль “Белая вежа” ў Брэсце, Мінскі міжнародны кінафорум “Лістапад”, Міжнароднае свята-фэст тэатральнага ляльчага мастацтва “Лялькі над Нёманам” у годне — такі, далёка не поўны, пералік асноўных культурных падзей мінулага года.

Плённая праца дзеячаў культуры была адзначана ў 2013 годзе самымі высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі. Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва былі ўганараваны 3 выдатныя майстры мастацтваў, 11 творчых калектываў і калектываў арганізацый культуры. Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры атрымалі 4 дзеячы культуры. Ганаровыя званні “Народны артыст Беларусі” і “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь”

У 2013 годзе сума спонсарскай дапамогі склала 37,8 млрд. рублёў і вырасла ў параўнанні з 2012 годам у 1,6 раза.

Удзельная вага пазабюджэтных крыніц (укліючаючы спонсарскую дапамогу) на рэалізацыю культурных мерапрыемстваў склала 59% (42,3 млрд. рублёў) ад агульных выдаткаў на іх правядзенне (у 2012 годзе — 50%, 29,4 млрд. рублёў).

У 2013 годзе расходы на культуру з разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы склалі 2,9 базавай велічыні пры ўстаноўленым нарматыве 1,3 базавай велічыні.

У 2013 годзе аб'ём экспарту паслуг, на жаль, склаў толькі 4,8 млн. дол. ЗША; пры гэтым сальда па знешнім гандлі паслугамі — станоўчае: 0,75 млн. дол. ЗША.

Сярэдняя заробатная плата работнікаў культуры за 2013 год склала 3 187,4 тыс. рублёў. Зараз узровень сярэднямесячнай заробатнай платы работнікаў культуры да сярэдняй заробатнай платы па рэспубліцы складае 62%. Тэндэнцыя зніжэння на працягу апошніх гадоў гэтага працэнта выклікае асаблівую заклапочанасць.

Матэрыяльна-тэхнічная база сферы культуры

У Дзяржаўную інвестыцыйную праграму на 2013 год былі ўключаны 17 аб'ектаў устаноў культуры з

У 2013 годзе аб'ём бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) склаў 0,52% ад валавога ўнутранага прадукту (2012 год — 0,51%). Пазабюджэтных даходаў ў арганізацыях сістэмы Міністэрства культуры склалі 824,6 млрд. рублёў, што ў 1,5 разы больш у параўнанні з 2012 годам. Каля 80% пазабюджэтнага даходу забяспечвалася выручкай ад аказання платных паслуг насельніцтву. У 2013 годзе сума спонсарскай дапамогі склала 37,8 млрд. рублёў і вырасла ў параўнанні з 2012 годам у 1,6 раза.

энергазберагальных мерапрыемстваў склала 3,5 тыс. тон умоўнага паліва.

Заканадаўства

У 2013 годзе быў прыняты шэраг нарматыўных прававых актаў, якія спрыяюць далейшаму ўдасканаленню адносін у сферы культуры. Вылучыліся найбольш значныя з іх.

Быў прыняты Закон Рэспублікі Беларусь “Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь аб народным мастацтве, народных промыслах (рамёствах)”, які прадугледжвае аднолькавыя дзяржаўныя гарантыі дзейнасці ў сферы народнай творчасці, народных промыслаў (рамёстваў) незалежна ад арганізацыйна-прававой формы яе ажыццяўлення.

У мэтах забеспячэння высокага мастацкага ўзроўню культурна-вядоўшчых мерапрыемстваў, абароны інтарэсаў грамадзян, якія наведваюць такія мерапрыемствы, прыняты Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 2013 г. № 257, якім прадугледжана неабходнасць атрымання пасведчання на права арганізацыі і правядзення культурна-вядоўшчых мерапрыемства. Дзяржаўная пошліна за выдачу пасведчання залічваецца ў спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, што дазваляе атрыманыя сродкі накіроўваць на падтрымку таленавітай моладзі, рэалізацыю культурных праектаў.

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 2013 г. № 270 выпускнікам дзяржаўных устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў сферы культуры прадастаўляецца магчымасць адпрацаваць тэрмін абавязковай работы па размеркаванні пасля навучання ва ўстановах вышэйшай адукацыі Расійскай Федэрацыі. Пералік такіх устаноў і парадак перамеркавання ўстаноўлены Міністэрствам культуры.

У мэтах фінансавай падтрымкі дзейнасці, што мае прыярытэтнае значэнне для развіцця Рэспублікі Беларусь, у тым ліку ў культуры,

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 верасня 2013 г. № 425 устаноўлены 30 грантаў Прэзідэнта для кіраўнікоў і спецыялістаў арганізацый культуры, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё галіны.

Палатай прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу ў першым чытанні прыняты Закон Рэспублікі Беларусь “Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь”, які скіраваны на ўдасканаленне дзейнасці бібліятэк з улікам сучасных рэалій.

У мэтах задавальнення запатрабаванняў рэспублікі ў творчых работніках вышэйшай кваліфікацыі, рэалізацыі дадатковых мер па ўдасканаленні працы з таленавітай моладдзю Міністэрствам культуры падрыхтаваны праект Указа Прэзідэнта, якім прадугледжваецца рэалізацыя адукацыйнай праграмы асістэнтуры-стажыроўкі з атрыманнем кваліфікацыі “Творчы дзеяч”.

Кадры культуры. Аптымізацыя сферы культуры

У сістэме Міністэрства культуры сёння працуе каля 65 тыс. чалавек. 75% складаюць спецыялісты з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, у тым ліку вышэйшую адукацыю маюць 40%, сярэдняю спецыяльную — 35%. У параўнанні з мінулым годам, колькасць спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй павялічылася на 4,7%.

Найлепшы паказчык укамплектаванасці спецыялістамі маюць установы культуры Мінска (85%) і Гродзенскай вобласці (77%).

Актывізавалася работа па правядзенні стажыровак за мяжой работнікаў арганізацый, падпарадкаваных Міністэрству культуры. У вядучых установах вышэйшай адукацыі, тэатрах і музеях Расіі, Польшчы, Германіі, Літвы ды іншых краін прайшлі стажыроўку 32 чалавекі.

За 2013 год 13 чалавек прайшлі павышэнне кваліфікацыі ў Інстытуце дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Адукацыя

Сёння ва ўстановах вышэйшай адукацыі сферы культуры навучаюцца 7 719 студэнтаў. Выпуск спецыялістаў склаў 1 350 чалавек. Для работы ва ўстановы культуры краіны накіравана 96% выпускнікоў-бюджэтнікаў (у 2012 годзе — 95%).

У 2013 годзе больш паспяхова праведзена прыёмная кампанія. План прыёму абітурыентаў на дзённую бюджэтную форму навучання выканалі Акадэмія музыкі і Акадэмія мастацтваў. Усяго для атрымання вышэйшай адукацыі за кошт сродкаў бюджэту залічана 928 чалавек (у 2012 годзе — 1 003 чал.).

На працягу года паспяхова прайшлі акрэдытацыю 4 установы сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 2013 года № 270 лепшым выпускнікам устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі сферы культуры і гімназій-каледжаў мастацтваў на падставе заключаных з Міністэрствам культуры дамоў прадастаўлена магчымасць атрымаць вышэйшую адукацыю ў вядучых мастацкіх ВНУ Масквы і Санкт-Пецярбурга. На сёння такія дамовы заключаны з 12 выпускнікамі.

Працягвалася работа па наданні дзіцячым школам мастацтваў статусу юрыдычнай асобы. Паступовае змяненне па гэтай прычыне сеткі ДШМ не адбілася негатыўна на колькасці навучэнцаў, якая ў 2013 годзе складала звыш 110 тыс. чалавек (2011 год — 107, 2012 год — 109 тыс. чал.).

У 2013 годзе ў Інстытуце культуры Беларусі павысілі кваліфікацыю амаль 1 300 кіраўнікоў і спецыялістаў сферы культуры, што складае 106% ад планавага задання.

Навука

У 2013 годзе на навуковую, навукова-тэхнічную і інавацыйную дзейнасць у сферы культуры было выдаткавана 6,5 млрд. рублёў — на 2,2 млрд. рублёў больш, чым у 2012 годзе.

На працягу года выконваліся 16 навуковых заданняў Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады і 13 навуковых даследаванняў і распрацовак, скіраваных на навукова-тэхнічнае забеспячэнне дзейнасці Міністэрства культуры. Пяць электронных выданняў, распрацаваных у рамках Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі”, зарэгістраваны ў Дзяржаўным рэгістры інфармацыйных рэсурсаў. Вынікі навукова-даследчай работы

За кошт сродкаў Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на 10 аб’ектах асвоена 19,87 млрд. рублёў.

У мінулым годзе Міністэрствам культуры выдадзена каля 1 150 дазвалаў на выкананне работ на аб’ектах спадчыны, а таксама 701 заключэнне па навукова-праектнай дакументацыі на выкананне работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях. Павелічэнне колькасці такога роду дакументаў сведчыць аб актывізацыі дзейнасці па выкарыстанні аб’ектаў спадчыны, у тым ліку з прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў.

Культурна-асветніцкія арганізацыі

Найважнейшым пластом нашай нацыянальнай культуры з’яўляецца **народная творчасць**. На працягу 2013 года з удзелам аматарскіх мастацкіх калектываў было праведзена

Улічваючы, што пераважная колькасць арганізацый культуры адносіцца да рэгіянальных, мы выразна разумеем неабходнасць “новай канфігурацыі” культурнай прасторы, у першую чаргу — рэгіянальнай. Як уяўляецца, тут можа быць карысны вопыт Расіі і Казахстана, асабліва ва ўмовах фарміравання Адзінай эканамічнай прасторы. Гаворка ідзе аб cultural mapping (культурным карціраванні), г. зн. аб аўдыце наяўных культурных рэсурсаў рэгіёнаў, аналізе традыцый і рэальных культурных патрэб насельніцтва, уліку сацыялэмаграфічных асаблівасцей і вызначэнні на гэтай аснове аптымальнай колькасці арганізацый культуры і іх функцыянальнага прызначэння. Мы ўжо маем становачы вопыт стварэння шматфункцыянальных арганізацый культуры ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Прадуктыўнае і апраўданае аб’яднанне сельскага клуба з музеем або бібліятэкай не толькі вызваляе значныя фінансавыя рэсурсы, але і стымулюе да новых, сучасных форм працы.

апрабаваны больш чым у 1 500 навуковых публікацыях, дакладах, дысертацыйных даследаваннях.

Акрэдытаваны ў якасці дзяржаўных навуковых арганізацый Акадэмія музыкі, Акадэмія мастацтваў, Інстытут культуры Беларусі, Нацыянальная бібліятэка Беларусі.

Шэраг праектаў і мерапрыемстваў быў рэалізаваны пад эгідай ЮНЕСКА. Найбуйнейшы з іх — “Стварэнне Нацыянальнага Інвентару нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі”, які ажыццяўляўся Інстытутам культуры Беларусі.

Працягвалася рэалізацыя Праграмы навуковага супрацоўніцтва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на 2010 — 2015 гады.

Ахова гісторыка-культурнай спадчыны

У 2013 годзе, згодна з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі”, 7 530,5 млн. рублёў з рэспубліканскага бюджэту было накіравана на выкананне мерапрыемстваў на 9 помніках архітэктуры. Згодна з Дзяржаўнай праграмай “Замкі Беларусі”, 500 млн. рублёў накіравана на кансервацыю Крэўскага замка.

Працягваліся работы па рэканструкцыі тэрыторыі рэгулярнага парку Замкавага комплексу “Мір” і парку палацава-паркавага ансамбля ў Нясвіжы, рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на замках у Лідзе, Навагрудку, Гальшанах, Быхаве, Ружанах.

больш за 90 тысяч канцэртаў і спектакляў, 47 тысяч тэатралізаваных святаў і абрадаў, каля 40 тысяч выставак твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, народных рамёстваў і промыслаў. У 2013 годзе колькасць “народных”, “узорных” калектываў у галіне павялічылася на 82, званне “Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь” прысвоена 7 калектывам.

З улікам канкрэтнай сацыяльна-эканамічнай і дэмаграфічнай сітуацыі, у 2013 годзе сетка **клубных устаноў** скарацілася на 168 адзінак (у Брэсцкай вобласці — на 29 адзінак, Віцебскай — на 22, Гомельскай — на 21, Гродзенскай — на 28, Мінскай — на 42, Магілёўскай — на 26 адзінак).

Ініцыятарамі і каардынатарамі культурнага развіцця рэгіёнаў краіны з’яўляліся **метадычныя цэнтры**. Пры гэтым адной з праблем, якая стрымлівала якасць метадычнага забеспячэння працэсаў развіцця народнай творчасці, заставалася кардынальная дзейнасць метадычных службаў. Інстытут культуры Беларусі як вядучая ўстанова метадычнага забеспячэння сферы культуры патрабуе карэкціроўкі сваёй дзейнасці ў адносінах да метадычных цэнтраў народнай творчасці нашай краіны.

Мінулы год быў адметны тым, што вялася сапраўды вялікая работа па рэалізацыі Праграмы адраджэння тэхналогій і традыцый вырабу сліцкіх паясоў і стварэнні нацыянальных брэндаў сучаснай сувенірнай прадукцыі на аснове адраджэння ўнікальных беларускіх промыслаў і рамёстваў.

Дзякуючы паўсоднаму ўкараненню новых падыходаў у культурна-адукацыйную дзейнасць, за 2013 год колькасць наведванняў музеяў складала 5,7 млн., што на 43% больш, чым у 2010-м. Лідарамі сталі — Палацава-паркавы комплекс “Нясвіж” і Мірскі замак.

Мінулы год у **музейнай сферы** адзначыўся правядзеннем шэрагу буйных выставачных праектаў, сярод якіх — выстаўкі “Мастацкі Пецярбург: эмаль, шкло, кераміка”, твораў народнага мастака СССР А.М. Шылава і “Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі Усходняй Еўропы” ў Нацыянальным мастацкім музеі, “Беларусь і яе суседзі” ў Нацыянальным гістарычным музеі, “Старытварыскае вонкавае шыццё” ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі, “Знаёмства з калекцыяй. Партрэт у Расіі 19 — пачатку 20 стст.” у Полацкім гісторыка-культурным музеі-запаведніку.

Было забяспечана выкананне ўстаноўленага паказчыку па павелічэнні Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь. У параўнанні з 2010 годам Музейны фонд павялічыўся амаль на 10% пры паказчыку 5%.

Была наладжана эфектыўная работа з камерцыйнымі структурамі з мэтай прыцягнення спонсарскіх сродкаў для рэалізацыі буйнамаштабных праектаў.

У 2013 годзе адбылося адно з найбуйнейшых мерапрыемстваў у **бібліятэчнай сферы** — III Форум бібліятэкараў Беларусі, удзел у якім прынялі каля 350 дэлегатаў з усіх куткоў краіны.

Адбываўся працэс аптымізацыі сеткі публічных бібліятэк. Па прычыне эканамічнай немэтазгоднасці ўтрымання было закрыта звыш 160 сельскіх бібліятэк. Пры гэтым сельскае насельніцтва засталася ахопленым бібліятэчным абслугоўваннем праз несацыянальныя формы абслугоўвання (100 бібліобусаў і 1,1 тыс. бібліятэчных пунктаў), а таксама праз установы культуры змяшанага тыпу (каля 500). Аднак у шэрагу раёнаў Гродзенскай вобласці не быў выкананы сацыяльны нарматыў, якім прадугледжваецца абавязковая наяўнасць бібліятэкі ў кожным аграгарадку.

У рамках аптымізацыі сацыяльнай інфраструктуры сяла працягваўся распачаты ў кастрычніку 2011 года эксперымент па стварэнні інтэграваных бібліятэк у асобных сельскіх населеных пунктах на базе школьных або публічных бібліятэк. Яго ўдзельнікамі на канец 2013-га стала амаль 180 населеных пунктаў. Ліччэ больш за 250 пунктаў вызначана мясцовымі органамі ўлады для аб’яднання бібліятэк у 2014 годзе. Пры гэтым інтэграцыя бібліятэк не прывяла да памяншэння паказчыкаў бібліятэчнага абслугоўвання або зніжэння якасці апашняга.

У 2013 годзе перавыкананы даведзены Кіраўніком дзяржавы нарматыў па выдзяленні на камплектаванне бібліятэчных фондаў не менш як 15% сродкаў з мясцовых бюджэтаў, якія выдаткоўваюцца на бягучае ўтрыманне бібліятэк, — у цэлым па рэспубліцы ён склаў 16,8%.

Разам з тым, не ў поўнай меры выканана задача па ўдасканаленні камплектавання фондаў бібліятэк з прыцягненнем магчымасцей бізнес-супольніцтва. Не ў кожным раёне ўдалося дасягнуць паказчыка абнаўлення фондаў публічных бібліятэк на 5% у год, які закладзены ў Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі”.

Па шэрагу прычын вельмі марудна ішла работа па стварэнні Нацыянальнай электроннай бібліятэкі.

У выніку прыняцця Дзяржаўнай праграмы “Беларусь ў свеце” ў 2013 годзе новы імпульс атрымала дзейнасць па **супрацоўніцтве з беларусамі замежка**. У верасні адбылося чацвёртае пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў за межжа, дзе былі абмеркаваны шляхі далейшага шматбаковага супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой.

Каля 20 калектываў беларусаў за межжа ў 2013 годзе прынялі ўдзел у фестывалях і святах на Беларусі.

Больш за 300 мерапрыемстваў было арганізавана з удзелам творчых **калектываў нацыянальна-культурных аб’яднанняў Беларусі**, уключаючы ўдзел лепшых выканаўцаў у адборачных турах X Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Прафесійнае мастацтва

Тэатральнае мастацтва

Усяго за 2013 год беларускімі тэатрамі было пастаўлена 139 новых спектакляў.

Паспяхова сваё 80-годдзе адзначыў калектыв Вялікага тэатра оперы і балета. Па выніках апошніх чатырох з паловай гадоў пасля правядзення рамонтна і рэканструкцыі будынка ў тэатры было пастаўлена 32 новыя спектаклі. Асабісты прыбытак тэатра павялічыўся ў 9,5 разоў і ў 2013 годзе склаў 37,7 млрд. рублёў.

Тэатральныя калектывы Беларусі пабывалі ў 2013 годзе ў Славеніі, Румыніі, Польшчы, Украіне, Латвіі, Літве, Расіі, Вялікабрытаніі, Эстоніі, Аўстрыі, Германіі, Італіі. Пры гэтым большасць гастролей была праведзена з прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў.

Музычнае і харэаграфічнае мастацтва

У 2013 годзе канцэртнымі арганізацыямі было пастаўлена каля 200 новых канцэртных праграм.

У Белдзяржфілармоніі праведзены шэраг буйных міжнародных культурных акцый: цыкл канцэртаў “Мінская вясна-2013”, VIII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета, Міжнародны фестываль мастацтваў “Беларуская музычная восень”, цыкл канцэртаў “Музычныя сталіцы Еўропы”; мерапрыемствы дзяржаўнага і міждзяржаўнага ўзроўню — канцэрты да Дня Перамогі, Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, Дня яднання народаў Беларусі і Расіі, Дня жанчын, Дня славянскага пісьменства.

На працягу года вядучымі творчымі калектывамі філармоніі за мяжой былі прадстаўлены 55 канцэртаў.

Юбілейны канцэртны тур для глядачоў усіх абласцей Беларусі правёў калектыв Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі.

У 2013 годзе Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.І. Цітовіча прыняў удзел у шматлікіх мерапрыемствах, у тым ліку за мяжой, дзе былі прадстаўлены новыя вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі і пастаноўкі.

Серыю выдатных выступленняў правёў Беларускі харэаграфічны ансамбль “Харошкі”, праграмы канцэртаў якога ўпрыгожылі новыя музычныя нумары.

Эстраднае мастацтва

Маладзёжным тэатрам эстрады ў 2013 годзе былі праведзены 212 канцэртных праграм. Звыш 30% ад агульнай колькасці канцэртных праграм грунтавалася на творах беларускіх паэтаў і кампазітараў.

З мэтай прапаганды творчасці айчынных выканаўцаў на працягу 2013 года Міністэрствам культуры праведзена шмат сумесных творчых праектаў з тэлеканаламі: Нацыянальны адборачны тур да Міжнароднага конкурсу песні “Еўрабачанне”, Рэспубліканскі дзіцячы конкурс “Песня для Еўрабачання”, “Наперад у мінулае”; III Рэспубліканскі конкурс маладых выканаўцаў “Маладыя таленты Беларусі”, “Залатая калекцыя беларускай эстрады”, “Нацыянальная музычная прэмія”, “Спяваючыя гарады”; “Музычныя вечары ў Мірскім замку”, “Песня года Беларусі-2013”, “Я пяю!”, “Акадэмія талентаў!”.

Працяг выступлення міністра культуры краіны **чытайце на старонцы 8.**

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 6 — 7.)

Яскравым прыкладам папулярнасці творчасці беларускіх аўтараў і выканаўцаў з’яўляецца дзейнасць Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі М.Фінберга.

Цыркавое мастацтва

Гомельскім дзяржаўным цыркам у 2013 годзе ў рамках сумеснай дзейнасці з цыркавымі калектывамі замежжа былі паказаны 146 цыркавых праграм, якія наведла больш за 218 тысяч гледачоў. Выкананне асноўных паказчыкаў арганізацыі складала 123,5%, павялічыліся пазабюджэтных даходы, колькасць гледачоў і праведзеных мерапрыемстваў.

Выяўленчае і манументальнае мастацтва

У 2013 годзе адбыўся юбілейны 3’езд Беларускага саюза мастакоў. Сёння Саюз налічвае 1 008 членаў Саюза і 57 маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў.

Пры падтрымцы Міністэрства культуры прайшла рэтраспектыўная выстаўка плакатаў з фондаў Беларускага саюза дызайнераў, створаны помнік-бюст С.Манюшку ў Чэрвені, манументальная скульптура “Баркалабаўскі летапіс” у Быхаве. З поспехам прайшоў спецыяльны праект Беларусі “Дэкадзіроўка. Архетып адэкватнага часу” ў рамках V Маскоўскага біенале сучаснага мастацтва.

Для папаўнення Музейнага фонду за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту ў 2013 годзе набыты творы выяўленчага мастацтва на суму 7 12,7 млн. рублёў.

Кінематаграфія

У 2013 годзе былі праведзены грунтоўныя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кінасферы: Дэпартамент па кінематаграфіі пераўтвораны ва Упраўленне кінавідамастацтва Міністэрства культуры. Ліквідаваны “Беларускі відэацэнтр” шляхам далучэння да Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

Бюджэтная падтрымка кінематаграфіі ў мінулым годзе складала 90,9 млрд. рублёў. Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм” было створана 11 ігравых, 46 неігравых і 5 анімацыйных стужак.

Аднак практыка арганізацыі нацыянальнай кінавытворчасці выявіла шэраг праблем, звязаных з негатыўнасцю галоўнай фільмавытворчай арганізацыі краіны — Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” — да працы ва ўмовах конкурснай сістэмы фінансавання нацыянальнай кінавытворчасці, **выявіліся недапрацоўкі ў арганізацыі сістэмнага ўзаемадзеяння з партнёрамі, а таксама камерцыйнага выкарыстання фільмаў.**

Гэтае пытанне набывае асаблівую значнасць у кантэксце выканання даручэння Кіраўніка дзяржавы аб пэраўтварэнні **выхадзе Нацыянальнай кінастудыі на самаакупнасць па шляху завяршэння яе рэканструкцыі ў 2015 годзе.**

Міжнароднае супрацоўніцтва

2013 год для Міністэрства культуры быў адзначаны шэрагам мерапрыемстваў, што зрабілі свой уклад у развіццё і ўмацаванне ўзаемадзеяння і даверу з замежнымі дзяржавамі, традыцыйнымі і новымі партнёрамі.

У ліпені 2013 года ў Мінску адбылося пасяджэнне Савета па культуры краін СНД, пад час якога былі разгледжаны кірункі міжкультурных сувязей.

У 2013 годзе Рэспубліка Беларусь прадоўжыла працу ў рамках

Выступленне міністра культуры краіны на выніковай калегіі “Аб рабоце арганізацыі культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год”

казчыкаў, устаноўленых Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады.

2014 год вельмі адказны для нашай краіны. Ён насычаны вялікай колькасцю важных дзяржаўных мерапрыемстваў: 70-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, 100-годдзе з пачатку Першай сусветнай вайны, Чэмпіянат свету па хакеі. Гэта, у рэшце рэшт, год, які папярэднічае 70-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Адным з галоўных мерапрыемстваў стане адкрыццё новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У 2014-м, які абвешчаны годам гасціннасці, перад арганізацыямі культуры ставяцца задачы па ўмацаванні сучаснага культурнага іміджа краіны з улікам нацыянальнага культурнага багацця Рэспублікі Беларусь, падрыхтоўцы рознабаковай і прывабнай афішы мерапрыемстваў для гасцей Чэмпіянату свету, стварэнні новых праграм, правядзенні мерапрыемстваў і акцый патрыятычнага гучання.

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічная эфектыўнасць, культурная ідэнтычнасць, імідж краіны

прынятай ЮНЕСКА Канвенцыі аб ахове і заахаванні разнастайнасці форм культурнага самавыяўлення.

З 23 па 25 верасня 2013 года ў Мінску праходзіў VIII Форум творчай і навуковай інтэлігенцыі дзяржаў — удзельніц СНД. 18 снежня ў Маскве адбылося сумеснае пасяджэнне Савета па гуманітарным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД і Праўлення Міжнароднага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва.

У 2013 годзе падрыхтаваны і падпісаны:

Праграма супрацоўніцтва паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам культуры Латвійскай Рэспублікі на 2013 — 2015 гады;

Праграма супрацоўніцтва паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Рэспублікі Індыя ў галіне культуры, мастацтваў, адукацыі на 2014 — 2016 гады;

Мемарандум аб узаемадзеянні па культурным супрацоўніцтве паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам па справах культуры Народнай Рэспублікі Бангладэш, пагадненні з Францыяй аб культурным супрацоўніцтве, з Украінай аб супрацоўніцтве ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны, шэраг дакументаў у сферы культуры з Кітайскай Народнай Рэспублікай.

У 2013 годзе адбыліся Дні культуры Беларусі ў Эстоніі, Азербайджане, Фінляндыі, Ізраілі, Польшчы, Літве. У Беларусі прайшлі Дні культуры Арменіі, Казахстана, Санкт-Пецярбурга, Дні духоўнай культуры Расіі.

Такія асноўныя паказчыкі 2013 года.

Заклучная частка

У 2014 годзе дзейнасць арганізацыі культуры таксама будзе ажыццяўляцца ў рамках стратэгічных задач па развіцці і эфектыўным выкарыстанні культурнага патэнцыялу краіны і безумоўным выкананні па-

На гэтым, здавалася, можна было б паставіць кропку ў маёй справаздачы і акрэсленні развіцця галіны ў 2014 годзе ды перайсці да разгляду больш дробных лакальных пытанняў.

Але ж напрыканцы майго выступлення я хацеў бы асобна засяродзіць вашу ўвагу на тым, што 2013 год быў не толькі чарговым этапам у развіцці нацыянальнай культуры і дзейнасці органаў кіравання ды арганізацыі культуры. Гэта быў важны рубаж у рэалізацыі прынцыпаў дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, выкананні задач, мерапрыемстваў і паказчыкаў Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады — асноўнага нарматыўнага і праграмнага дакумента для ўсіх суб’ектаў дзейнасці ў дзяржаўным сектары культуры. Па выніках работы за гэты год — “стрыжнёвы” год выканання Дзяржаўнай праграмы — можна зрабіць пэўныя высновы аб сацыяльнай і эканамічнай эфектыўнасці функцыянавання сферы культуры ды спрагназаваць вектары і тэндэнцыі яе развіцця на бліжэйшую перспектыву.

Галоўнай, адметнай рысай 2013 года стала праца ва ўмовах неабходнасці аптымізацыі сферы культуры. У рамках аптымізацыі выдаткаў у 2013 годзе Міністэрствам культуры сумесна з Міністэрствам фінансаў былі скарачаны сродкі рэспубліканскага бюджэту ў памеры 205,3 млрд. рублёў, або 21% ад аб’ёму фінансавання 2013 года.

Аб’ектыўныя перадумовы як для радыкальнага перагляду падыходаў да колькасці ўстаноў галіны, так і для пераходу да новых мадэлей эканамічнага кіравання і рэгулявання сферы культуры наспелі не ўчора.

Але ў 2013 годзе Міністэрствам культуры быў праведзены першы этап аптымізацыі сеткі арганізацыі культуры і іх штатнай колькасці, выконваемых імі функцый.

На гэтым этапе органы дзяржаўнага кіравання і арганізацыі культуры правялі шэраг мерапрыемстваў, скіраваных на фарміраванне новага колькаснага і якаснага кадравага складу.

На жаль, аптымізацыя арганізацыі культуры нярэдка зводзілася да касметычных мер, механічнага скарачэння вакансій. У рамках праведзенай аптымізацыі мы, відавочна, пакуль у шэрагу выпадкаў не ўсвадомілі і не рэалізавалі галоўнага: не перайначылі функцыі і матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы паміж ўстановамі нашай сістэмы, не выключылі дубліраванне функцый і, як вынік, не стварылі ўмоў для павышэння рэнтабельнасці многіх устаноў і павышэння заробатнай платы.

Мы павінны выразна ўсвядоміць наступнае. Распачаты працэс аптымізацыі з’яўляецца неад’емнай часткай больш глабальнага працэсу — мадэрнізацыі ўсёй сферы культуры. Аб чым ідзе гаворка? Перш за ўсё — аб удасканаленні эканамічных механізмаў кіравання галіной, аб новай эканоміцы сферы культуры, аб структурнай мадэрнізацыі галіны, аб стварэнні магутнай нацыянальнай індустрыі культуры, інтэграванай у рыначны працэс, аб трансфармацыі сістэмы падрыхтоўкі кадраў, якая павінна адпавядаць колькасным і якасным запытам сучаснай сферы культуры,

істотным павышэнні эфектыўнасці прыкладных навуковых даследаванняў і распрацовак, што выконваюцца ў інтэгрэсах сферы культуры і г.д.

Рэаліі сучаснасці дыктуюць нам умовы, пры якіх гарантаванае (блізкае да 100%) бюджэтнае фінансаванне павінны мець толькі тыя арганізацыі культуры, што выконваюць сістэмаўтваральныя функцыі і адпавядаюць высокаму статусу “Нацыянальны”. Пэралік такіх арганізацый, якія выконваюць сваю высокую місію, павінен складаць толькі некалькі дзясяткаў адзінак. Атмасфера творчага саборніцтва заклікана павысіць статус і прэстыж работніка культурнай установы. У спіс падобных устаноў варта ўключыць арганізацыі культуры розных тыпаў — як тэатральна-відовішчныя, так і культурна-асветніцкія.

Гэта не азначае, што іншыя арганізацыі культуры спыняць сваё існаванне. Яны могуць і павінны захаваць свой статус, даказаўшы ўласную сацыяльную запатрабаванасць, творчую і камерцыйную грунтоўнасць. Відавочна, што з боку дзяржавы арганізацыі культуры падобных

тыпаў павінны атрымаць пэўныя прэферэнцыі, паколькі іх асноўныя функцыі — культурна-ўтваральная і культурна-асветная. Пры гэтым галоўнай умовай іх функцыянавання з’яўляецца канкурэнтаздольнасць прапанаванага культурнага прадукту, яго агульнакультурная і гістарычная значнасць.

Улічваючы, што пераважная колькасць арганізацый культуры адносіцца да рэгіянальных, мы выразна разумеем неабходнасць “новай канфігурацыі” культурнай прасторы, у першую чаргу — рэгіянальнай. Як уяўляецца, тут можа быць карысны вопыт Расіі і Казахстана, асабліва ва ўмовах фарміравання Адзінай эканамічнай прасторы. Гаворка ідзе аб cultural mapping (культурным карціраванні), г. зн. аб аўдыце наяўных культурных рэсурсаў рэгіёнаў, аналізе традыцый і рэальных культурных патрэб насельніцтва, уліку сацыяльна-маграфічных асаблівасцей і вызначэнні на гэтай аснове аптымальнай колькасці арганізацый культуры і іх функцыянальнага прызначэння. Мы ўжо маем станоўчы вопыт стварэння шматфункцыянальных арганізацый культуры ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Прадуктыўнае і апраўданае аб’яднанне сельскага клуба з музеем або бібліятэкай не толькі вызваляе значныя фінансавыя рэсурсы, але і стымулюе да новых, сучасных форм працы.

Нявырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторыю і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копіяў забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

Сёння мы канстатуем нездавальняючы стан практычна ўсіх элементаў нацыянальнай кінаіндустрыі: ад фільмавытворчасці да кінавідапракату.

Нявырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторыю і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копіяў забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

У 2013 годзе праведзены грунтоўныя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кінасферы.

Аднак культурная індустрыя — гэта не толькі кіна-, відэавытворчасць і пракат. Вялікі ўплыў на соцыум аказвае поп-культура ва ўсёй разнастайнасці яе відаў і жанрава-стылявых форм, г. зн. усё тое, што мы разумеем пад шоу-бізнесам. Гэты сегмент нацыянальнай мастацкай культуры даволі доўга карыстаўся бюджэтай падтрымкай, хоць па вызначэнні ён павінен і здольны паспяхова развівацца па рыначных прынцыпах.

Эканамічная і структурная мадэрнізацыя сферы культуры ставіць новыя задачы і перад установамі адукацыі галіны. Склалася дваякая сітуацыя, калі пазабюджэтных даходы ўстаноў адукацыі актыўна растуць за кошт павелічэння колькасці студэнтаў-платнікаў, аднак гэта не аказвае прыкметнага ўплыву на паляпшэнне сітуацыі з кадравым забеспячэннем арганізацый галіны, асабліва ў рэгіёнах. У гэтых умовах больш эфектыўнай і эканамічна абгрунтаванай з’яўляецца ўдасканаленне сістэмы дадатковай адукацыі дарослых, паколькі менавіта тут забяспечваецца рост чалавечага капіталу. Павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка кадраў будзеца ў адпаведнасці з запытамі сучаснага грамадства і дзяржаўнымі патрэбамі ў развіцці нацыянальнай культуры і мастацтва. Можа, мы павінны ўкладваць больш сродкаў у тых, хто ўжо рэальна замацаваўся ды працягвае працаваць у галіне культуры?

Пытанні развіцця галіны немагчымыя без істотнай **мадэрнізацыі навуковай сферы**. Нам наўрад ці патрэбна такая значная колькасць навуковых даследаванняў і распрацовак абстрактнай метадалагічнай накіраванасці. Пры ўсёй важнасці фундаментальных тэарэтычных даследаванняў культуры і мастацтва, а таксама вузкапрофільных прыкладных даследаванняў, мы павінны перш за ўсё падтрымліваць распрацоўкі, скіраваныя на навукова-тэхнічнае забеспячэнне дзейнасці Міністэрства культуры.

У сувязі з неабходнасцю выпрацоўкі новых падыходаў да развіцця сферы культуры неабходна сфарміраваць рабочыя групы ды калектывы, якія на працягу 2014 — 2015 гадоў распрацуюць Канцэпцыю і змест новай, наступнай Дзяржаўнай праграмы пад умойнай назвай “Культура-2020”, маючы на ўвазе тую мадэль культуры, да якой мы павінны прыйсці ў 2020 годзе. У яе аснову павінны быць пакладзены наступныя палажэнні.

1. Стварэнне ўмоў для павышэння эканамічнай эфектыўнасці сферы культуры за кошт:

— мадэрнізацыі сферы культуры і забеспячэння інавацыйнага развіцця арганізацый культуры шляхам маштабнага інвеставання ў тэхналагічнае абнаўленне, паўсюднага ўкаранення і распаўсюджвання новых інфармацыйных прадуктаў і тэхналогій;

— павышэння якасці і эфектыўнасці аказання культурных паслуг з выкарыстаннем механізмаў шматканальнага фінансавання пры захаванні за дзяржавай функцыі забеспячэння мінімальнага сацыяльнага стандарту;

— аптымізацыі інфраструктуры, сеткі арганізацый і стымулявання росту кадравага патэнцыялу сферы культуры;

— забеспячэння дынамічнага развіцця нацыянальных культурных індустрыяў як важнага складніка развіцця творчага патэнцыялу чалавека і магутнага патэнцыялу эканамічнага развіцця краіны; пераўтварэння фестывальнага руху ў нацыянальную сістэму канкурэнтаздольнай культурнай індустрыі;

— стварэння перадумоў для ўкаранення новых мадэлей фінанса-

вання культуры, якія грунтуюцца на інавацыйных падыходах да перамержавання бюджэтных сродкаў і стварэнні сістэмы шматканальнага фінансавання;

— павышэння навукаёмкасці сферы культуры ў плане распрацоўкі сучасных эканамічных механізмаў яе функцыянавання; забеспячэння актуальнасці і практычнай значнасці даследаванняў галіновага і вузаўскага сектараў навукі з мэтай выкарыстання іх вынікаў у кіраўніцкай дзейнасці;

2. Захаванне культурнай ідэнтычнасці Беларусі ва ўмовах глабалізацыі шляхам:

— падтрымкі і распаўсюджвання сферы функцыянавання традыцыйнай культуры як асновы нацыянальнай ідэнтычнасці, абавязковай умовы развіцця беларускай дзяржавы;

— захавання нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны і яе інтэграцыі ў сучаснае сацыяльна-эканамічнае развіццё рэгіёнаў, развіццё галін эканомікі, заснаваных на культурнай спадчыне (мастацкія промыслы і рамёствы, устойлівы культурны турызм, турыстычная інфраструктура);

— рэфармавання і ўдасканалення мастацкай адукацыі, этнакультурнага і патрыятычнага выхавання нашых грамадзян.

3 1 студзеня 2015 года мы будзем жыць у новым Еўразійскім эканамічным саюзе Беларусі, Казахстана і Расіі.

3. Фарміраванне і ўмацаванне становага знешняга і ўнутранага культурнага іміджа Беларусі за кошт:

— пашырэння міжкультурнага дыялога, развіцця камунікатыўнага патэнцыялу беларускай культуры; падтрымкі і інтэграцыі ў міжнародныя культурныя праекты і праграмы;

— стварэння канкурэнтаздольнага культурнага прадукту і яго сістэмнай рэпрэзентацыі (экспарту) з дапамогай усіх магчымых каналаў яго дастаўкі канчатковаму карыстальніку, фарміравання агульнага рынку культурных паслуг на тэрыторыі Адзінай эканамічнай прасторы;

— прыцягнення інвестыцый міжнародных фондаў для рэалізацыі перспектывных нацыянальных праектаў у сферы культуры.

Таму не трэба разумець аптымізацыю аднабакова — толькі як скарачэнне колькасці супрацоўнікаў і ўстаноў. У нас не так шмат працэдольных людзей, каб мы імі так лёгка раскідваліся. Аптымізацыя — гэта ў першую чаргу скарачэнне кіруючага апарата, прадстаўнікі якога, дарчы, у нашай галіне складаюць 19%. Гэта значыць, амаль тры паказчыкі, якіх мы павінны дасягнуць пры аптымізацыі да канца 2014 года. Скарачаючы, мы павінны думаць пра працаўладкаванне, а можа, нават і пра стварэнне новых працоўных месцаў. А гэта магчыма, калі мы пачнём разглядаць культуру не як бедную сіротку з працягнутай рукой у бок Міністэрства эканомікі і Міністэрства фінансаў, а як паўнаважанае вытворчае сілу. Калі традыцыйнае пытанне “Што бюджэт дае культуры?” ператворыцца ў пытанне “Што культура дае бюджэту?”. Гэта, безумоўна, з’ява не сённяшняга дня, але ж і не такая далёкая перспектыва. Таму трэба рыхтавацца да яе загадзя, каб заўтра раптам не аказацца без сваёй айчыннай культуры ўвогуле, змяніўшы яе поўнасцю на “дасягненні” бязлікай глабальнай цывілізацыі.

Пацвярджэнне маіх слоў, у лічбах і фактах, вы знойдзеце ў тых матэрыялах, якія мы падрыхтавалі для вас і якія ўспрымаюцца лепш не на слых, а вачыма — шляхам спакойнага і ўдумлівага чытання, навукі якога, я спадзяюся, мы яшчэ не страцілі ў віры нашага такога няпростага культурнага жыцця.

Дзякуй за ўвагу!

Алег ХМЯЛЬКОЎ,
дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы, старшыня Рэспубліканскага грамадскага Савета дырэктараў цэнтраў народнай творчасці

— Тэма майго выступлення абрана не выпадкова. Аптымізацыя ўстаноў бюджэтай сферы, якая праводзіцца ў рэспубліцы, унесла істотныя карэктывы ў дзейнасць клубных устаноў вобласці. Аптымізацыя — працэс аб’ектыўны, абумоўлены сацыяльна-эканамічным становішчам. Аднак праводзіць яе трэба вельмі ўважліва і дыферэнцыравана да кожнага рэгіёна, улічваючы яго дэмаграфічную сітуацыю, эканамічныя ўмовы, развітасць культуры і яе структурных падраздзяленняў. Інакш мы рызыкуем страціць той бяспэжны багаж духоўнага вопыту мінулых пакаленняў, без якога, як вядома, няма будучыні.

абрады пераносу свечак “Мікольская свяча” — на Шклоўшчыне, “Варвараўская свяча” — на Мсціслаўшчыне.

Аб’екты і элементы матэрыяльнай і нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны — гэта наш гонар. Іх ахова — святы абавязак кожнага. Дзяржаўная палітыка ў дачыненні да падтрымкі і развіцця народных промыслаў ды рамёстваў — гарант паспяховасці гэтай дзейнасці. Маю на ўвазе Законы “Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь”, “Аб народным мастацтве, народных промыслах (рамёствах) у Рэспубліцы Беларусь”.

Практычная дзейнасць па захаванні і адраджэнні народных промыслаў і рамёстваў паказала, што гэтая праца можа быць паспяховай пры наяўнасці трох фактараў: адпаведнага асяроддзя, пераемнасці, запатрабаванасці.

Менавіта абласныя цэнтры народнай творчасці ўзялі на сябе функцыю каардынатора і рэгулятара падтрымкі майстроў дэкара-

асабліваю ролю выконваюць абласныя цэнтры народнай творчасці ў пашырэнні міжнародных культурных сувязей і папулярнасці беларускай культуры ў краінах блізкага і далёкага замежжа. Вынікам такога міжкультурнага дыялога стала леташняя Міжнародная выстаўка народнага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Залаты майстар”, у якой прынялі ўдзел майстры і ўмельцы не толькі з рэгіёнаў рэспублікі, але і з Расіі, Украіны, Латвіі, Румыніі, Балгарыі...

Магілёўскі абласны цэнтр народнай творчасці заключыў пагадненне аб культурным супрацоўніцтве з навукова-метадычным цэнтрам па культуразнаўстве Міністэрства культуры і турызму Азербайджанскай Рэспублікі, Новасібірскім цэнтрам беларускай культуры, Цэнтрам народнай культуры Літвы. І яшчэ адным важным крокам стала ўступленне Беларусі ў Міжнародную асацыяцыю фальклорных гуртоў.

Будучыня — за ўстановамі змяшанага тыпу

Вось ужо два гады запар актуальныя пытанні захавання традыцыйнай культуры на сучасным этапе абмяркоўваліся на Міжнародным форуме “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства”, ініцыяваным Магілёўскім абласным цэнтрам народнай творчасці пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта.

Традыцыйная народная культура і аматарскае мастацтва з’яўляюцца вельмі важным фактарам захавання адзінай культурнай прасторы ў дзяржаве.

Што ж у традыцыйнай культуры можа і павінна быць захавана, падтрымана, адноўлена ды арганічна ўключана ў сённяшняю сацыякультурную сітуацыю? Безумоўна, народная творчасць самых розных калектываў, якія з’яўляюцца носьбітамі і прапагандыстамі нашай традыцыі, а таксама — “візітоўкамі” рэгіёнаў. Дзякуючы мэтанакіраваным намаганням абласных цэнтраў народнай творчасці, Беларускага саюза майстроў вернуты многія напаўстрачаныя традыцыі, абрады, з’явы.

Нематэрыяльныя аб’екты змаглі актуалізавацца і паўнаважна існаваць у сучасным грамадстве, стаць папулярнымі сярод насельніцтва. Напрыклад, Блакітная крыніца ў Слаўгарадскім раёне, абрад “Бразгун” Чэрыкаўскага раёна, старадаўнія

тыўна-прыкладнага мастацтва і развіцця традыцыйных промыслаў. Хачу выказаць удзячнасць старшыні Беларускага саюза майстроў Яўгену Сахуту за прынцыповы падыход да прысваення звання “народны майстар Беларусі”. Сёння майстры маюць магчымасць удзельнічаць у розных міжнародных выстаўках, святах, што дае ім цудоўную перспектыву творчага росту.

Абласныя цэнтры народнай творчасці з’яўляюцца асноўнымі арганізатарамі фестывальнага руху ды ініцыятарамі новых творчых праектаў. Ці не ў кожным рэгіёне рэспублікі склаліся свае традыцыі: у Віцебскай вобласці — міжнародныя фестывалі “Славянскі базар у Віцебску”, “Звіняць цымбалы і гармонік”; на Міншчыне — свята народнай творчасці “Нясвіжскі фэст”; на Брэстчыне — Міжнародны пленэр ганчароў; у Гомельскай вобласці — Фестываль этнакультурных традыцый “Покліч Палесся”; у Гродзенскай — Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур; у Магілёўскай вобласці — Рэспубліканскае свята “Александрый збірае сяброў”. І, вядома ж, Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі “Дажынкi”, удзел у якім прымаюць творчыя калектывы ўсіх рэгіёнаў рэспублікі.

Адной з прыярытэтных задач Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады вызначана “забеспячэнне максімальнай даступнасці і якасці паслуг у сферы культуры, пераадоленне дыспарорцыі, выкліканай рознай ступенню забеспячэння насельніцтва паслугамі сферы культуры ў гарадской і сельскай мясцовасцях”. Значная доля нарузкі па культурным абслугоўванні маланаселеных і аддаленых населеных пунктаў ускладаецца на аўтаклубы. Пасля скарачэння сеткі клубных устаноў на сяле гэтая нарузка ўзрасце. У сувязі з гэтым прапаную разгледзець пытанне аб закупцы дадатковых транспартных сродкаў для аўтаклубаў.

У рамках аптымізацыі ў галіне праведзена цэнтралізацыя сеткі клубных устаноў, у выніку чаго ў кожным раёне створана раённая цэнтралізаваная клубная сістэма (усяго — 21), 70 працэнтаў іх маюць статус юрыдычнай асобы.

Магілёўскай вобласцю прапрацоўваецца пытанне стварэння арганізацыі культуры змяшанага тыпу, у якія ўвойдуць клубныя ўстановы, бібліятэкі, музеі, дзіцячыя школы мастацтваў... Для іх дзейнасці неабходна вызначыцца з умовамі аплаты працы іх кіраўнікоў і спецыялістаў. Чакаем хуткага прыняцця рашэння па гэтым дакуменце, які знаходзіцца на разглядзе ў Міністэрстве працы і сацыяльнай абароны.

Іншыя матэрыялы з пасяджэння выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь чытайце на старонках 10 — 11.

— Пружанскі раён багаты сваімі культурнымі традыцыямі. Народныя промыслы, абрады, звычаі, архітэктурныя помнікі складаюць магутны пласт гісторыка-культурнай спадчыны. У раёне сфарміравана сацыяльна-культурная інфраструктура (34 клубныя ўстановы, 38 бібліятэк, 2 музеі, 6 дзіцячых школ мастацтваў і “Пружанская раённая кінавідэасетка”). Вядзецца мэтанакіраваная работа па арганізацыі вольнага часу насельніцтва, развіцці яго творчых здольнасцей, папулярызацыі значных дзяржаўных і гістарычных дат, народных святаў і абрадаў.

Як аптымізаваць і як рэкламаваць сябе?

Канстанцін ПАНІМАШ, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пружанскага райвыканкама Брэсцкай вобласці

Сетка ўстаноў культуры раёна за апошнія 10 гадоў скарацілася на 30 адзінак (20%). Закрыта 10 бібліятэк, 20 клубных устаноў.

Даведзены паказчык па скарачэнні штатнай колькасці арганізацый культуры за 2013—2014 гады на 20%, — гэтая лічба вельмі вялікая для нашай сферы, і выканаць яе праблематычна. Для выканання дадзенага паказчыка неабходна скараціць у 2014 годзе 7 клубных устаноў з 34; 8 бібліятэк з 28. Ва ўстановах культуры працуюць невялікія калектывы, што ў сярэднім налічваюць 2-3 спецыялісты творчай прафесіі. Скараціць штатную колькасць адміністрацыйна-гаспадарчага персаналу, якому ўстаноўлены нарматывы, немагчыма. Такім чынам, неабходна закрываць установу культуры, а клубныя ўстановы, асабліва на сяле, разам з бібліятэкамі застаюцца для жыхароў адзіным месцам зносін, праяў ініцыятывы і творчасці.

Практычна адразу ж паўстае пытанне далейшага выкарыстання будынка. Як паказвае практыка, тыпавыя будынкі ўстаноў культуры, якія знаходзяцца на тэрыторыі розных населеных пунктаў раёна, не карыстаюцца вялікай увагай сярод удзельнікаў аўкцыёнаў па продажы маёмасці. Выйсць бачым у перадачы іх сельвыканкамам для стварэння на іхняй базе сацыяльных комплексаў. Лічу мэтазгодным даведзены план аптымізацыі прадоўжыць да 2015 года.

Таксама трэба ўлічваць, што пры правядзенні аптымізацыі неабходна захаваць умовы для забеспячэння насельніцтва культурнымі паслугамі.

Адалення і маланаселеныя вёскі, дзе ў асноўным працуюць людзі сталага ўзросту, абслугоўваюцца мабільнымі ўстановамі: аўтаклубам і бібліобусам.

Дарэчы, у 2013 годзе раённы аўтаклуб заняў I месца ў абласным аглядзе-конкурсе “Лепшы загадчык аўтаклуба”.

Распачата дзейнасць па аб'яднанні сельскіх публічных бібліятэк, якія працуюць няпоўны рабочы дзень, і школьных бібліятэк. Такое аб'яднанне ўжо адбылося. Гэты кірунак дзейнасці вельмі карысны і неабходны.

На сённяшні дзень у раёне дзейнічаюць 23 калектывы са

званнямі “народны” і “ўзорны”. Пра наш раён ведаюць і далёка за яго межамі.

Вялікая работа вядзецца па прапагандзе нацыянальнай культуры. Наша задача — захаваць самабытнасць, абраднасць, рытмы нашых рэгіёнаў.

У раёне — 202 майстры народнай творчасці і 7 мастакоў. Два майстры народнай творчасці маюць званне “народны майстар Беларусі”: Марыя Кулецкая і Мікалай Тарасюк.

На мой погляд, патрэбна надаваць вялікую ўвагу сумеснай працы па развіцці турызму ў рэгіёнах нашай рэспублікі.

Увогуле, рэкламаваць сябе і свае здольнасці — гэта прыярытэтны кірунак дзейнасці ўсіх устаноў культуры ды мастацкіх калектываў раёна. Створаны ўсе ўмовы для таго, каб нашы калектывы маглі прымаць удзел у разнастайных мерапрыемствах, конкурсах, фестывалях. І творчыя паездкі нашых самадзейных артыстаў станоўча з'яўляюць аб нашым раёне ў рэспубліцы ды суседніх краінах.

Наш невялікі горад Пружаны становіцца прызмай, праз якую бачаць Беларусь нашы госці. Яны прыязджаюць да нас, з вялікай цікавасцю адкрываюць для сябе нашу краіну. Свята “Ружанская брама”, раённае свята-кірмаш “Пружанская восень”, свята-курс дзіцячай творчасці “Лесвіца поспеху”, міжраённы танцавальны конкурс “Магія танца” і шмат іншых добра вядомы за межамі нашага раёна.

Своеасаблівымі “візітоўкамі” раёна сталі Абласны фестываль эстрадна-джазавых калектываў “Пружанскі блюз”, “Ружанская брама”. І мы вельмі ганарымся тым, што і расіяне, і ўкраінцы, і палякі па-новаму ўбачылі нашу краіну ды па-добраму нам пазайздросцілі. Хацелася б акцэнтаваць увагу і звярнуцца да Міністэрства культуры з прапановай аб уключэнні фестываляў “Ружанская брама” ў Рэспубліканскі план мерапрыемстваў.

Рашэннем Пружанскага раённага Савета дэпутатаў 2014-ы аб'яўлены ў Пружанскім раёне годам культуры. Гэта мае на мэце развіццё і эфектыўнае выкарыстанне культурнага патэнцыяла раёна, фарміравання і ўмацавання пазітыўнага культурнага іміджа ў вобласці і за яе межамі, стварэнне ўмоў для фінансавай падтрымкі ўстаноў культуры.

— Магілёву ў 2013 годзе быў прысвоены статус “Культурная сталіца Садружнасці Незалежных Дзяржаў і Культурная сталіца Рэспублікі Беларусь”. Пры прыняцці гэтага рашэння ўлічваліся ўзровень развіцця інфраструктуры Магілёва, сістэмы культуры горада, аб'ектаў, устаноў культуры, якасць і статус мерапрыемстваў, цікавасць, якую яны маюць з боку грамадскасці, турыстаў і замежных гасцей.

Такое ганаровае званне, як “Культурная сталіца”, перш за ўсё, накладвала дадатковую адказнасць, але і ў той жа час прадаставіла выдатную магчымасць паказаць багацце і разнастайнасць культуры горада Магілёва і ўсяго таго, што вызначае яго ідэнтычнасць. Зыходзячы з досведу еўрапейскіх гарадоў, якія бралі ўдзел у аналагічных праектах, сфера культуры можа — і павінна — стаць дзейным рухавіком эканамічнага развіцця. Дадзены эфект спрабаваў атрымаць і Магілёў. Пры правільным выкарыстанні культурна-крэатыў-

рэспублікі. Гэты спіс шырокі: Міжнародны фестываль “Залаты шлягер у Магілёве”, Міжнародны фестываль духоўнай музыкі “Магутны Божа”, Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка”, Міжнародны тэатральны маладзёжны форум M.@rt.кантакт, Міжнародны пленэр па жывапісе “Вобраз Радзімы ў выяўленчым мастацтве” ды іншыя.

У Магілёве праведзена больш за дзве тысячы культурна-масавых мерапрыемстваў, тэатралізаваных святаў, канцэртаў, вечароў адпачынку, прэзентацый, прэс-канферэнцый, творчых сустрэч. У сувязі з гэтым на працягу 2013-га года стаў цэнтрам культурнага жыцця, што прадугледжвае арганізацыю шэрагу запамінальных культурных падзей. Праграма акцый была прадстаўлена дзевяццю маштабнымі творчымі праектамі, кожны з якіх складаецца з мерапрыемстваў, аб'яднаных адной тэмай: пазіцыянаванне Магілёва як горада, адкрытага для зносін, горада, які мае слаўную гісторыю, стабільную сучаснасць і надзейную будучыню. Як мы бачым, гісторыя культуры горада была прадстаўлена шматгранна, пачынаючы ад Сярэднявечча (пра-

Другі этап, або другі год, — гэта рэалізацыя мерапрыемстваў. Трэці год — гэта эстафета перадачы, якая ўключае ў сябе замацаванне цікавасці да існуючай Культурнай сталіцы, пашырэнне геаграфіі прыцягнення інвестараў, турыстаў, мецэнатаў і г.д.; пазіцыянаванне горада для вырашэння эканамічных пытанняў праз культурна-інвестыцыйныя праекты (сінтэз эканомікі і культуры). З іншага боку — гэта першы падрыхтоўчы этап для наступнай Культурнай сталіцы. На мой погляд, пры такім правядзенні акцыі кожны горад не толькі пакажа свой культурны пласт, але і здолее ўмацаваць свой эканамічны падмурак. Па завяршэнні акцыі неабходна не губляць адзіную нітку гарадоў, якія налілі статус “Культурная сталіца”. Гэта не павінна быць разавым мерапрыемствам — мусіць прасочвацца, як праект працягвае сваю працу, як пашыраецца і на які якасна новы ўзровень выходзіць. Аснова і вынік — не пісьмовая інфармацыя, а прыцягненне і рост турыстаў, інвестараў, мецэнатаў на культурныя мерапрыемствы, і як вынік — павелічэнне ў разы пазабюджэтных даходаў ды паліпшэнне матэрыяльнай базы сферы ў цэлым.

Праект “Культурная сталіца Садружнасці і Беларусі”: праблемы і перспектывы

Ірына ЖАБАРАВА, намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Магілёўскага гарвыканкама

нага сектара горада атрымаў шэраг доўгатэрміновых станоўчых вынікаў: стварэнне якаснай інфраструктуры, пераўтварэнне іміджа горада ў вачах яго сённяшніх ды патэнцыйных жыхароў, гасцей горада і як вынік — прыцягненне высокакваліфікаванай працоўнай сілы і павелічэнне інвестыцыйнай прывабнасці горада. (Рэалізацыя праекта “Культурная сталіца” прыцягнула ўвагу прадстаўнікоў айчынных і замежных дзелавых колаў, што дазволіла прынесці ў эканоміку вобласці больш за 5 трлн. рублёў і прыцягнуць у мэтах развіцця сферы культуры рэгіёна 5 млрд. 530 млн.

Статус “Культурная сталіца” таксама дэманструе прыклад трансфармацыі з раней малавядомых гарадоў у як мінімум папулярныя месцы культурнага адпачынку. Статус даў Магілёву магчымасць стварэння ўстойлівай базы, заснаванай на развіцці турыстычнай галіны. Можна канстатаваць павелічэнне турыстычнай плыні, у параўнанні з мінулым годам. Так, пад час міжнародных фестываляў, якія праходзілі ў горадзе, запаўняльнасць гасцініц адзначалася на ўзроўні 100% (2012 г. — 46 582 турыстаў з далёкага замежжа, у 2013-м — рост на 127%).

На шляху да звання “Культурная сталіца” важным момантам з'яўляецца прывядзенне ў належны выгляд аб'ектаў сацыяльнай інфраструктуры, з улікам сучасных патрабаванняў. Магілёў у апошнія гады стаў ініцыятарам і месцам правядзення шматлікіх акцый у галіне культуры, многія з якіх набылі не толькі рэспубліканскі, але і міжнародны статус, што стварае адпаведны імідж горада.

Фестывалі і конкурсы, якія з'яўляюцца культурным брэндам Магілёва, добра вядомыя далёка за межамі

вядзенне Фестываля сярэднявечнай гарадской культуры) і да папаўнення новымі рарытэтнымі экспанатамі — нацыянальнымі святынямі.

Праект “Культурная сталіца” ў Магілёве атрымаўся разнапланавым, вельмі насычаным і выклікаў каласальную цікавасць сярод грамадскасці. 45 краін свету сталі ўдзельнікамі дадзенай акцыі — як бачым, мы выйшлі за межы 11 краін Садружнасці. Выкананне ўсіх пастаўленых задач спрыяла прасоўванню на прасторы Садружнасці Незалежных Дзяржаў інфармацыі аб горадзе Магілёве, а праз прыклад нашага горада — інфармацыі аб узроўні развіцця нацыянальнай культуры, сучаснай культуры Рэспублікі Беларусь у цэлым, дазволіла павялічыць пазабюджэтных даходаў, у параўнанні з 2012 годам, на 32,2% (3 млрд. 277 млн. 204 тыс. беларускіх рублёў) і прыцягнуць дадаткова 20 млн. расійскіх рублёў.

Аднак для рэалізацыі пастаўленых максімальных задач неабходна павялічыць часавыя рамкі правядзення акцый. Як паказвае практыка, неабходны паўнаважны падрыхтоўчы этап, які павінен уключаць прывядзенне да стандарту сацыяльна-культурных аб'ектаў, маштабную сістэмную рэкламнаю падтрымку сродкаў масавай інфармацыі з прыцягненнем замежных СМІ, укараненні ва ўсе сферы дзейнасці культуры ў шырокім сэнсе (неабходна прыцягнуць кожнага жыхара да дадзенай акцыі, ацаніць яе дачыненне да таго, што адбываецца). А за адзін год укараніць і атрымаць вынік вельмі праблематычна. Неабходна акумуляваць рэспубліканскія, абласныя і гарадскія сродкі для рэалізацыі гэтага праекта.

Сістэмны ўзважаны падыход да фарміравання кадравага патэнцыялу дазволіў дасягнуць вынікаў у развіцці сферы культуры. Але каб захаваць у далейшым дасягнуты ўзровень, неабходна захаваць і падтрымаць перш за ўсё высокакваліфікаваных спецыялістаў. Раней востра стаяла кадравая праблема. Пазітыўную ролю ў рашэнні дадзенага пытання адыграла прадастаўленне службовага жылля спецыялістам, у чый кампетэнцыі меў патрэбу рэгіён. Аднак у цяперашні час, у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам, вышэйзгаданыя грамадзяне не маюць права на перадачу ва ўласнасць службовых жылых памяшканняў, якія яны займаюць.

У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 16.12.2013 г. № 563 да 01.04.2014 г. (далей — Указ № 563) фарміруецца фонд жылых памяшканняў камерцыйнага выкарыстання за кошт уключэння ў яго, у тым ліку, службовых памяшканняў, што пацягне за сабой дадатковую аплату за карыстанне жыллымі памяшканнямі камерцыйнага выкарыстання.

У сувязі з вышэйназваным і ўлічваючы тое, што дадзеныя работнікі сферы культуры і мастацтва атрымалі службовае жыллё як заахвочванне за значны ўклад у развіццё і захаванне культуры не толькі Прыдняпроўскага краю, але і Рэспублікі Беларусь у цэлым, многія маюць дзяржаўныя ўзнагароды, а таксама працяглы стаж працы ў сферы культуры (10 і больш гадоў), просьба разгледзець магчымасць звароту ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, ва ўстаноўленым парадку, па пытанні прыняцця нарматыўнага прававога акта, што прадугледжвае бы перадачу ва ўласнасць службовых жылых памяшканняў, якія прадастаўлены работнікам устаноў культуры.

На заканчэнне свайго выступлення хачу запэўніць, што Магілёў, пры існуючых пэўных цяжкасцях, годна прадставіў культуру свайго рэгіёна і будзе надалей трымаць планку Культурнай сталіцы, каб кожны жыхар зрабіў свой унёсак у культуру свайго самабытнага і цудоўнага горада.

“Каб паўплываць на ўзровень заробкаў...”

Анатоль ТОЗИК,
намеснік Прэм’ер-міністра
Рэспублікі Беларусь

— **Ад імя Урада нашай краіны хачу шчыра падзякаваць вам за плённую працу ў мінулым годзе. Культура — гэта тое, што нельга пераацэніць, асабліва ў сённяшніх умовах, таму Урад заўсёды будзе падтрымліваць культуру.**

Мы разумеем, што на такім форуме вы не хацелі ўзімаць балючыя праблемы. Але мы іх бачым і разумеем. Перш за ўсё, гэта заробкі работнікаў культуры. Перакананы, гэта становішча трэба змяняць як мага хутчэй. Мы будзем той працэнт нашага бюджэту, які выдзяляецца на культуру, захоўваць, а пры магчымасці і павышаць. Але, разам з тым, вельмі прашу падумаць, што можна знайсці ў самой галіне, каб паўплываць на ўзровень заробкаў работнікаў культуры.

Мы размаўлялі пра аптымізацыю, скарачэнні. Яшчэ раз хачу падкрэсліць: трэба змяніць толькі тое, што састарэла і неактуальнае на сённяшні дзень. Наша сістэма ўстаноў культуры сфарміравалася трыццаць-сорак гадоў таму. Сёння ж іншы час. Прыклад. У маёй роднай вёсцы на адным баку вуліцы размешчана сельская бібліятэка, на іншым — школьная, а побач — і вялікі Дом культуры. І там, і там патрэбны электрычнасць, ацяпленне. Ці рацыянальна гэта? Можна, лепш гэты ўстаноў звесці разам і даць людзям добры заробак, зацікавіць іх? Менавіта так мы разумеем і скарачэнні, і аптымізацыю. Тым больш, у нас ёсць паказальныя прыклады ўстаноў культуры, якія вельмі добра зарабляюць. Гэта два нашы музеі — у Міры і Нясвіжы. У мінулым годзе Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж” атрымаў 9 мільярдаў бюджэтных сродкаў, а пры гэтым зарабіў — 18 мільярдаў 654 мільёны рублёў. Музей “Замкавы комплекс “Мір” атрымаў 7 мільярдаў — зарабіў 14 мільярдаў рублёў. Заўсёды трэба думаць. Усё, што сёння дзяржава аддае з бюджэту, яна будзе аддаваць і ў далейшым, але астатняе фінансаванне мы павінны шукаць разам. Рыхтуем яшчэ адну пастанову Савета Міністраў, у адпаведнасці з якой усе сродкі ў рамках бюджэту той або іншай бюджэтнай установы на працяг года не будуць змяняцца, але ўсё, што яна зможа зберагчы па іншых артыкулах бюджэту, можна будзе накіраваць на дадатковае фінансаванне заробкаў супрацоўнікаў. Лічу, гэта вельмі добры крок наперад.

Хацела б звярнуць вашу ўвагу на некаторыя моманты. У першую чаргу, варта нагадаць пра пэўныя аспекты дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, што вынікаюць з нядаўніх выступленняў Кіраўніка дзяржавы. Паколькі выступленні мелі шырокі рэзананс, хацелася б яшчэ раз звярнуць увагу на некаторыя важныя моманты.

Першае пытанне, якое ўзнікае ў Кіраўніка дзяржавы і ў Магілёўскім дзяржаўным універсітэце, і на цырымоніі ўручэння прэміі “За духоўнае адраджэнне” 9 студзеня, — гэта пытанне пра беларускую ідэю і пра тое, як мы можам развіваць, адлюстроўваць яе ў дзейнасці ўстаноў культуры. Хацелася б, каб у работнікаў сферы культуры было дакладнае разуменне, што беларуская ідэя не з’яўляецца нейкай вузка нацыяналістычнай ідэяй, якая прапаведуе культуру толькі тытульнага этнасу. Беларуская ідэя — гэта ідэя Рэспублікі Беларусь як суверэннай шматнацыянальнай і шматканфесійнай дзяржавы, якая паклікана аб’ядноўваць нашых людзей у адзіны народ. У нашых грамадзян трэба фарміраваць уяўленне, што яны з’яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, а ўжо потым прадстаўнікамі пэўных нацый, канфесій, сацыяльных груп. Таму просьба да работнікаў культуры: пры правядзенні культурнай дзейнасці выбіраць тыя літаратурныя творы, тыя сюжэты і эпізоды гісторыі, якія будуць з’яўляцца нас усіх у адзіны народ, а не раз’ядноўваць нас.

Прыкладам такой дзейнасці могуць стаць мерапрыемствы да 70-годдзя з дня вызвалення Беларусі і да 70-годдзя Перамогі. Дарэчы, сёння на калегіі не прагучала, якія буйныя мерапрыемствы, за выключэннем адкрыцця новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, і новыя творы будуць у нас прымеркаваны да гэтых падзей. Вы можаце сказаць: маўляў, навошта пра гэта шмат гаварыць, гэта ўжо ў плоць і кроў увайшло. На жаль, сёння неабходна нагадаць і, самае галоўнае, сведчыць пра наш Подзвіг, пра нашу Перамогу як аснову суверэннасці Беларускай Дзяржавы і аснову нашага патрыятызму. Днямі адзін з замежных тэлеканалў вельмі брыдка адазваўся пра мемарыял “Брэсцкая крэпасць — герой”. Гэта быў плявок у твар. Ці павінны мы на гэта адказваць? Павінны. І адказваць годна. Нагадаць сабе і ўсяму свету пра наш Подзвіг. Яшчэ прыклад. Адзін з расійскіх кабельных тэлеканалў праводзіў апытанне сярод сваіх глядачоў: ці патрэбна была блакада Ленінграда або лепш было здаць горад? І гэта было ў тыя дні, калі святкавалася гадавіна зняцця блакады Ленінграда...

А таму пра такія знаковыя падзеі трэба гаварыць, разумець іх і адпаведна выбіраць з усяго гістарычнага кантэксту тыя з іх, якія дапамогуць нам з’яднацца, якія стануць асновай нашага патрыятызму.

Як казаў Кіраўнік дзяржавы, нацыянальную культуру не трэба разумець вузка — толькі як культуру тытульнага этнасу, зводзіць яе толькі да беларускамоўнай літаратуры, нейкай аўтэнтыкі, фальклору. Напрыклад, опера і балет, якія набылі прафесійны маштаб у савецкі час, альбо дзейнасць тэатра імя Горкага, які прапагандаваў традыцыю рускай класікі — і літаратурнай, і тэатральнай. Ці ж гэта не нацыянальная культура? Нацыянальная! А дасягненні нашай навукі, адукацыі? Гэта таксама наша культура. А тое, што робяць нашы сучасныя майстры, мастакі і пра што засведчыла Трыенале сучаснага мастацтва, якое адбылося ў 2013 годзе? Гэта ж таксама нацыянальная культура. Нам неабходна бачыць, падтрымліваць і развіваць усе традыцыі, а не толькі аўтэнтыку і фальклор. На гэтым трэба выходзіць гонар за сваю краіну.

— **Паважаныя калегі! Хачу падзякаваць за плённую дзейнасць усім вам і ў вашай асобе — тым калектывам, тым людзям, якія працуюць з вамі. Неаднаразова Кіраўнік дзяржавы казаў, што культура — гэта духоўны падмурак ідэалогіі і сацыяльнай палітыкі ў Беларусі. І ад таго, наколькі моцны гэты падмурак, залежыць самае галоўнае — стабільнасць нашай краіны. Вялікі дзякуй вам за тое, што вы, нягледзячы на не самыя высокія заробкі, захоўваеце і падтрымліваеце дабрабыт рэспублікі!**

Ірына ДРЫГА,
намеснік начальніка
галоўнага ідэалагічнага
ўпраўлення —
начальнік упраўлення
сацыяльна-
культурнай дзейнасці
Адміністрацыі
Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь

Факт, падзея, мэтазгоднасць

Яшчэ адзін акцэнт, на які хацелася б звярнуць увагу ў сувязі з правядзеннем Года гасціннасці. Развіццё культурнага турызму павінна засяроджвацца не толькі на тых знакавых помніках, замках, якія ў нас атрымалася аднавіць, але і на стварэнні новых лакальных памятных мясцін, брэндаў, звязаных з мясцовымі легендамі. Да прыкладу, у Вероне ёсць Дом Джульеты. Італьянцы маюць цікавую легенду, якая прыцягвае турыстаў. А таму важна ўсвядоміць, што гісторыя, помнікі, звычай павінны працаваць на імідж краіны. Важна не толькі аднавіць той жа Быхаўскі замак, але і стварыць вакол яго неабходную інфраструктуру, у тым ліку месцы грамадскага харчавання, продажу сувеніраў, распрацаваць забавляльную праграму, каб гісторыя стала жывой.

Акцэнт, на які хацелася б звярнуць увагу ў сувязі з правядзеннем Года гасціннасці. Развіццё культурнага турызму павінна засяроджвацца не толькі на тых знакавых помніках, замках, якія ў нас атрымалася аднавіць, але і на стварэнні новых лакальных памятных мясцін, брэндаў, звязаных з мясцовымі легендамі.

Сёння мы адраджаем, развіваем, экспануем на выстаўках старадаўнія промыслы. Гэта добрая і патрэбная справа. Але варта прыгадаць мінскую выстаўку “Млын”, аналагі якой, напэўна, ладзяцца і ў рэгіёнах. Нарадзіўся вельмі цікавы пласт сучаснага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Чаму б гэта не развіваць? Трэба думаць не толькі пра тое, што мы захаваем, але і што створым у наш час.

Яшчэ адзін важны момант. Часта наракаюць на тое, што пры рэстаўрацыі замкаў выкарыстоўваюць неаўтэнтычную цэглу, пры адраджэнні слупкіх паясоў — сучасныя матэрыялы. Магчыма, сёння гэта і не так важна. Зараз новы час, таму мы захоўваем гістарычную форму, тую ж гандлёвую марку, але выкарыстоўваем сучасныя матэрыялы і тэхналогіі. Хочацца прыгадаць добры прыклад — падыход да выкарыстання будынка Полацкага езуіцкага калегіума, дзе цяпер размяшчаюцца аўдыторыі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля рэстаўрацыі там засталіся некаторыя старадаўнія элементы, але ў асноўным выкарыстоўваліся сучасныя матэрыялы. У выніку захаваўся агульны выгляд будынка, і, разам з тым, яго атрымалася прыстасаваць для навучальнага працэсу.

Колькі слоў пра тэатральнае мастацтва. Вельмі хочацца падтрымаць Уладзіміра Пятровіча Рылатку. Нягледзячы на тое, што запаўняльнасць залы мае вялікае значэнне, самае галоўнае — якія ідэі і думкі мы нясем са сцэны. Таму хацелася б звярнуць увагу на рэпертуарную палітыку беларускіх тэатраў. Тым больш, што гэты год у нас знамянальны юбілеямі: гадавіны вызвалення Беларусі і пачатку Першай сусветнай вайны — падзеямі, якія закранулі ўсю Беларусь, пакінулі след у кожнай сям’і.

70-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, 100-годдзе з пачатку Першай сусветнай вайны — усе гэтыя знаковыя падзеі, як падаецца, павінны быць адлюстраванымі і на тэатральных сцэнах. Маю на ўвазе і ста-

ліваць працэнт ад атрыманага прыбытку ў дзяржаўную долю.

Час ужо разгрукіць творчыя склады. Знялі шэсць мультфільмаў — толькі два прададзены, з 31-й дакументальнай стужкі прададзена толькі адзінаццаць. Карціны павінны даходзіць да глядача. А паказваць і прапагандаваць іх ёсць дзе. Цудоўную магчымасць для гэтага дае тэлеканал “Беларусь 3”.

Гаворка ішла пра неабходнасць выхаду кінастудыі “Беларусьфільм” на самаакупнасць. Хацелася б канкрэтызаваць і прадумаць, як гэта зрабіць не толькі за кошт рэалізацыі ўласнай прадукцыі, але і за кошт аказання кінапаслуг. Толькі так, напэўна, “Беларусьфільм” пераўтворацца ў сапраўдную кінафабрыку не толькі для патрэб нашай краіны.

Пра фестывальны рух. З вашай дапамогай праведзены яго аналіз за апошнія гады: ідзе некантралюемы рост фестывальных мерапрыемстваў. У 2008 годзе па даручэнні Кіраўніка дзяржавы была створана дакладная схема з пералікам фестываляў, якія падтрымліваюцца дзяржавай. Фармальна пералік не парушаецца, але нарастае колькасць мерапрыемстваў, што з’яўляюцца па сутнасці фестывалі, але праводзяцца пад назвамі “свята”, “акцыя”, “праект” і г.д. і атрымліваюць пры гэтым дзяржаўную фінансавую падтрымку. Прычым далёка не многія атрымліваюць даходы ад рэалізацыі білетаў. Прапануецца ў сувязі з гэтым дапрацаваць пастанову Урада аб палажэнні па правядзенні фестываляў і канкрэтызаваць пры гэтым, што такое “свята”, “акцыя”, “праект”. У пераліку павінны застацца толькі знаковыя фэсты. Прадумаць варта і практыку продажу білетаў. Да прыкладу, на Рэспубліканскім свяце “Александрыя збірае сяброў” такая практыка адразу знайшла разуменне ў наведвальнікаў мерапрыемства. І быў атрыманы пэўны даход.

Па манументальным мастацтве. Трэба дапрацаваць Палажэнне аб стварэнні помнікаў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, прааналізаваць прапановы па агляце экспертна-мастацкіх саветаў. І варта больш дакладна вызначыцца, у чым розніца паміж памятнымі і памятнымі знакам, бо мелі месца выпадкі, калі шасціметровыя фігуры ўстанаўлівалі без узгаднення як памятных знакаў, што несла за сабой бюджэтныя выдаткі. І ці варта нам пад час такіх знакавых святаў, як да прыкладу, Дзень беларускага пісьменства, устанаўліваць у гарадах з гэтай нагоды памятныя знакі? Мо варта гэтыя грошы выкарыстаць для падтрымкі ўстаноў культуры?

Пад час Чэмпіянату свету па хакеі ў нас пройдзе выстаўка сучаснага мастацтва, якая будзе мець два раздзелы: “Беларускі авангард за сто гадоў” і “Актуальнае мастацтва”. На афіцыйным узроўні выстаўка практычна не прэзентавалася. Для нас — гэта культурная Атлантыда, якую неабходна ўзняць і паказаць свету, ушанаваўшы тым памяць нашых творцаў, пра якіх доўгі час мала хто ведаў. Наша задача — зрабіць выстаўку як мага больш прадстаўнічай і шырокай.

Пра фарміраванне заявак на атрыманне грантаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзечкам культуры і мастацтва. Летась з гэтым былі праблемы: тэмы аказаліся дробнымі. Урад па такой важкай прычыне не падтрымаў заяўкі з месцаў. Таму нагадаю, грошы выдаткоўваюцца на самыя важкія яркія праекты. У гэтым кірунку і павінны працаваць тэатры, музеі, канцэртныя арганізацыі. Скажам, стварэнне эпохальнага спектакля ці набыццё ўнікальнага артфакта для рэгіянальнай музейнай установы стануць дастойнымі Фонду Прэзідэнта.

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Гродзенскі абласны тэатр лялек даўно ўжо стаў не толькі брэндам тэатральнага мастацтва нашай краіны, але і сапраўдным іміджам Беларусі як цэнтра Еўропы. Ледзь не кожны спектакль калектыву — фурор. Ягоны ўдзел у фестывалях і конкурсах — таксама. А імя галоўнага рэжысёра тэатра Алега Жугжды ператварылася ў сімвал творчых пошукаў, смелых эксперыментаў, філасофскага падыходу, кідкіх выразных сродкаў, адшліфаванасці дэталей і, шырэй, крэатыўнасці мыслення.

— Першымі яго ўбачаць мінчане і госці сталіцы на чарговым Міжнародным фестывалі тэатраў лялек. Але літаральна напярэдадні ён будзе паказаны на Другім Міжнародным фестывалі “Лялькі над Нёманам” у Гродне. На восень плануецца выезд з ім у Екацярынбург, засталася вырашыць транспартныя праблемы. У Арол і Іванава паедзе “Пікавая дама”, у Арэнбург — “Макбет”. Улетку мы запрашаны на некалькі фестывалаў у Польшчу.

— Цікава, што такі шчыльны гастрольны графік (вас у Гродне бывае ўвогуле цяжка заспець) не перашкаджае плённай творчай працы: вы проста фантазуеце прэм’ерамі і новымі праектамі!..

З лялькамі і без

Алег Жугжда і сцэны са спектакляў гродзенскіх ляльчых.

Не дзіва, што прэміі ды ўзнагароды ў калектыву і ў яго спектакляў — безліч. Чаго варты хаця б цэлы “букет” узнагарод Другой Нацыянальнай тэатральнай прэміі Беларусі за “Пікавую даму” (дадамо, што летась гэтая пастаноўка атрымала чарговае прызнанне — Гранпры Міжнароднага тэатральнага фестывалу “Vasaga-2013”)! Нават спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва тэатр ужо быў аднойчы адзначаны — у 2003 годзе. А сёлета, атрымаўшы гэтую высокую ўзнагароду зноў, развянчаў міф пра тое, што ў адну ваду не ўваходзяць двойчы.

— Узнагароды атрымліваць заўсёды прыемна, — усміхаецца Алег ЖУГЖДА. — Для мяне гэта пацвярджэнне рэнамэ нашага тэатра, заваёва чарговых творчых пазіцый, доказ таго, што тэатр трымае высокую планку.

— **Планаў, ведаю, у вас шмат. У снежні выйшла ваша прэм’ера — “Фаўст. Сны” паводле Гётэ. Пэўна, для гэтага спектакля ўжо намечаны гастролі?**

— Не ведаю, як наконт “фантанаў” або іншых водных “стыхій”, але зараз працуем над “Прыгодамі Бібігона” паводле Карнея Чукоўскага. Спектакль — для дзяцей, але заняты ў ім сапраўдныя мэтры. У галоўнай ролі, да прыкладу, — наш вядомы бард Віктар Шалкевіч. Будзем імкнуцца выпусціць пастаноўку акурат да вясновых канікул. Як звычайна, насычаным будзе “тэатральны тыдзень”, што ладзіцца ад Міжнароднага дня тэатра лялек — 21 сакавіка — да Дня тэатра — 27-га. Рыхтуем таксама праект “Круціцца-верціцца шар голубой” — гэта своеасабліва анталогія гарадскога раманса з лялькамі і без. Да канца года, спадзяёмся, выпусцім “Дэман” паводле Лермантава...

— **Форум “Лялькі над Нёманам” — ваша ідэя. Фестываль атрымаў вялікі розгалас. Якія ж будуць асаблівасці сёлетняга?**

— Заявак на ўдзел даслана больш за дваццаць. Вядома, ад чагосьці давядзецца адмовіцца, бо зараз мы заняты тым, як змясціць усё магчымае і немагчымае ў чатыры з паловай дні...

Узорны хор “Звонкія галасы” Наваполацкай сярэдняй школы № 3 добра вядомы не толькі ў рэспубліцы, але і за яе межамі, бо неаднаразова станаўся пераможцам найпрэстыжных міжнародных конкурсаў ды фестывалаў. А ў родным горадзе ён і ўвогуле сапраўдны кумір публікі ўсіх узростаў! І тое, што спяваюць у ім прыгожыя дзяўчаты, зусім не паказчык. Галоўнае — як спяваюць і што. Арганізатар і нязменны кіраўнік хору, намеснік дырэктара школы па вучэбнай рабоце Альберт КАЖУШКЕВІЧ звяртае на гэта асаблівую ўвагу:

Матэрыялы падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Хор — у шмат прыступак

— Эстэтычна і маральна нашы вучні куды вышэй за сваіх аднагодкаў, не звязаных з мастацтвам і, у прыватнасці, з хорам. Бо праз заняткі ў нашым калектыве адбываецца не толькі спасціжэнне сусветнай культуры, але і ўласна выхаванне чалавека. Прыходзяць спяваць нават тыя нашы выхаванцы, хто ўжо закончыў школу, здараецца — і ў час дэкрэтнага адпачынку. Значыць, вабціць: мы ж нікога не прымушаем...

— **Але некалькі гадоў таму школы з харавым ухілам, якіх яшчэ зусім нядаўна было шмат, зніклі — засталіся толькі звычайныя, хіба з факультатывымі музычнымі заняткамі. Што дапамагае вам захоўваць традыцыі? Бо ваш калектыв з’явіўся яшчэ ў 1972 годзе...**

— Так, у нас харавыя спевы

таксама фармальна лічацца факультатывам. Але стаўленне да гурткоў бывае паблажлівым: маўляў, гэта проста баўленне часу. А ў нас — сур’ёзныя заняткі: дзеці ўмеюць і партытуры чытаць, і ў стылях разбіраюцца, не кажучы ўжо пра якасць выканання, бо маюць і распрацаванае дыханне, і пастаўлены вакал. Каб усё гэта здзейсніць, праводзім вялікую тлумачальную працу і сярод вучняў, і сярод іхніх бацькоў, даводзім, як добра ўсё гэта адбываецца на развіцці асобы. Ды яны і самі, зрэшты, бачаць, што ва ўдзельнікаў хору не тое што вочы — твары свецяцца! Нейкай асаблівай адухоўленасцю, высокім стаўленнем не толькі да мастацтва, але і, шырэй, да жыцця...

Шмат залежыць і ад мясцовых улад. Мэр горада Натал-

— У межах хору мы нала-дзілі шматпрыступкавую адукацыю. У малодшых класах існуюць вучэбныя хары, іх лепшыя ўдзельнікі складаюць маленькі канцэртны хор, які становіцца вынікам навучання ў першым — чацвёртым класах. Далей — хор старэйшых класаў і, нарэшце, чацвёртая ступень — маладзёжны хор, дзе акрамя старшакласнікаў ёсць выпускнікі. Так што ўсяго ў нашай школе — ажно 12 хароў.

— **Хлопчыкаў, я заўважыла, няма. Не ідуць ці прыныпова не бераць?**

— Да пятага класа — ёсць. А потым — радзей. Бо як пачынае “ламацца” голас, усе яны звычайна сыходзяць у інструментальныя жанры. Праўда, кіраўнік духавага аркестра, створанага пятаццаці гадоў таму, зараз перабраўся ў сталіцу, так што шукаем новага: каб не толькі ведаў справу, але і быў цікавай творчай асобай. Ёсць у нас і вакальны ансамблі, і інструментальныя: гітарны, струнны, “Мазаіка”. Жыццё віруе! Дый сучасныя беларускія творцы нас не абмінаюць. Уладзімір Гаркуша прысвяціў нам цэлы зборнік, назваўшы яго гэтак жа, як і наш калектыв, — “Звонкія галасы”. У снежні ў Сафійскім саборы мы зладзілі творчы вечар гэтага кампазітара, выканаўшы таксама некалькі ягоных прэм’ер. Увогуле ж, рэпертуар у нас — папраўдзе неабсяжны і вельмі разнастайны. З нацыянальнай класікі тая ж “Балада пра маці” Івана Кузнецова надзвычай актуальна ўспрымалася і ў Амерыцы, дзе заняла першае месца сярод сучасных кампазіцый, і ў Вялікабрытаніі, Чэхіі. Праз наш калектыв беларусы ўспрымаюцца ў свеце як нацыя высокаэстэтычная, адукаваная, добра выхаваная. Асабліва калі мы перамагнем калектывы тых еўрапейскіх краін, якія здаўна лічыліся “спеўнымі”...

— **Узнагарода, пэўна, абавязвае і надалей не зніжаць планку?**

— Да гэтага абавязвае ўжо само творчае сумленне. Бо мяжы дасканаласці няма. Але і сапраўды, мы атрымліваем асалоду не толькі ўласна ад спеваў, але і ад таго, што ўслаўляем родную краіну. І — уваходзім у рэйтынгі лепшых хароў свету!..

Фота Ігара СУПРАНЕНКА
прадстаўлена калектывам

Альберт Кажушкевіч і ягоныя выхаванкі.

Пошук новых фарматаў культурнага жыцця даўно актуальны для нас. Кіеўскі "Гогальфэст", які штогод ладзіцца на тэрыторыі напаяўзакінутага завода ў раёне Выдубічы, прапануе цікавы варыянт адказу на гэтае пытанне. Ягонныя відэавочныя плюсы — спалучэнне "пад адным дахам" усіх магчымых праяў сучаснага мастацтва (ад графіці да сучаснай акадэмічнай музыкі), уцягненне ў грамадскі ўжытак непразентабельных сёння гарадскіх тэрыторый (аказваецца, яны нават маюць свой "шарм"), а таксама — звышбюджэтнасць. Фатаграф Яўгенія МУЖАВА справядліва мяркуе, што досвед суседзяў можа быць карысным і для беларускіх рэалій.

Гогаль на фоне завода

— Слоган мінулага "Гогальфэсту" — "Будзем разам наш свет" — нагадвае прызабытыя з дзяцінства лозунгі камуністычных часоў. Тым не менш, актуальнасці ён не страціў і сёння, асабліва ў сферы мастацтва, — зазначае Яўгенія. — Фэст пераканаўча сведчыць: развіццё апошняй, ды і увогуле яе існаванне шмат у чым залежаць выключна ад энтузіязму ўдзельнікаў працы.

Арганізатарам мегаімпрэзы, што доўжыцца дзесьць дзён, ахопліваючы тэрыторыю ў некалькі квадратных кіламетраў ды ўключаючы некалькі соцень асобных канцэртаў, паказаў, вечарын, майстар-класаў і проста творчых тусовак на любы густ, з'яўляецца адзін канкрэтны чалавек — кіеўскі

Досвед арт-фестывалю ў новым фармаце

Моманты "Гогальфэсту". / Фота Яўгенія МУЖАВА

тэатральны рэжысёр Улад Тройцкі. На кожнай з дзясятка пляцовак працуюць валанцёры. Хтосьці выконвае арганізацыйныя функцыі, а хтосьці дапамагае прыбіраць смецце. Спонсарскай дапамогі і грошай, сабраных ад продажу білетаў, хапае толькі на самыя неабходныя траты, але ахвотнікаў задарма спрычыніцца да "будавання свету" сярод кіеўскай моладзі даволі шмат. Аўдыторыі таксама не бракуе: па падліках, апошні "Гогальфэст" наведала 50 тысяч гледачоў!

Мінулы фэст не абышоўся без нашых суайчынікаў. Гурт "Port Mone" браў удзел у адкрыцці, агучваючы фільм "Хлеб" — класіку нямога ўкраінскага кіно. Прайшла і праграма беларускага перформансу "penAtra(С)tion-4", у якой і мне давялося ўзяць пэўны ўдзел. Памяшканне, дзе адбывалася дзеянне, называлася кінатэатрам, аднак нагадвала, хутчэй, даўно закінуты склад гародніны. З даху нешта крапала, але... паказу сучаснага мастацтва гэта толькі надавала шарму. Ды і кінарэжысёр Кшыштаф Занусі, які ла-

дзіў свой майстар-клас напярэдадні беларускай праграмы, таксама не стаў наракаць на "спецыфічнасць" пляцоўкі.

Арганізатары здолелі забяспечыць удзельнікаў усім патрэбным абсталяваннем і матэрыяламі. Людміла Скрыннікава, якая апекавалася нашай кампаніяй, спярша трохі здзівілася, пабачыўшы ладны спіс усяго неабходнага ў райдары, але, урэшце, вырашыла пытанні хутка, таму экстранна дакупляць нешта ў бліжэйшых крамах не давялося. Як высветлілася, валанцёры са сваімі задачамі спраўляюцца куды лепш, чым некаторыя штатныя супрацоўнікі музеяў, якія не надта падкаваны ў вырашэнні практычных пытанняў для нефарматных імпрэз.

Не буду апісваць усё, што адбывалася цягам праграмы, якая пачалася ў кінатэатры і прадоўжылася на вуліцы, захопліваючы людзей і прасторы навокал. Асабліва запомніліся хіба пару эпізодаў. Натопіў журналістаў прасіў Канстанціна Мужаву, чыё цела было расфарбавана ва ўсе колеры тэлевізійнай раскладкі, не ўцякаць у душ надта хутка: каб зафіксаваць гэтае хараставо. Ператвораны ў гіпсавую статую Ілля Сін здолеў нейкім чынам высмактаць вязістую лужыну на дварэ. Вольга Рагавая засведчыла, што абдымацца з прыклеенымі да цела кнопкамі зусім не балюча. Уладальнік адной з імправізаваных кавярняў (на тэрыторыі завода іх з'явілася ў дастатку) прапанавалі свае эксклюзіўныя вырабы з ладнай зніжкай...

Між тым, недзе ў суседнім памяшканні грукаталі жалезныя механізмы: часткова завод усё ж застаецца заводам. І гэтае неверагоднае суседства вытворчасці і культуры стварала яшчэ адно непаўторнае вымярэнне "Гогальфэсту". У такіх мясцінах заўсёды пераконваешся: калі фраза "Пакуль ты здзіўляешся — ты жывеш" — слушная, сучаснае мастацтва не дасць вам памерці ніколі.

Рэйтынг ідэй

У Гродне прайшоў кірмаш культурных праектаў. Гэтае мерапрыемства стала другім па ліку, дзе свае прапановы ды ідэі для абласнога цэнтра выказалі маладыя жыхары горада. А датычыліся яны развіцця выяўленчага і сцэнічнага мастацтва, літаратуры, захавання ды інтэрпрэтацыі культурнай спадчыны, сацыяльнай работы, адукацыі, гарадской прасторы, турызму, бізнесу, рэкламы і камунікацыі.

Назавём агульным спісам, на што менавіта робяць акцэнт у сваіх распрацоўках маладыя жыхары горада над Нёманам. Гэта — папулярны драўляны архітэктуры, другое жыццё Дома-батлейкі (праект мае на мэце ўключэнне старых дамоў у жыццё горада і стварэнне ўнікальных інсталяцый на манер

Вось мой праект!

Так выглядае будынак, што прапануецца пераўтварыць у творчы кластар, а справа — адзін з эскізаў адзення з беларускім арнаментам.

рэалізавалі шэраг праектаў з аналагічных кірмашоў у абласных і раённых цэнтрах. Так, летась у Магілёве, што меў статус Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, зладзілі пасля падобнай імпрэзы, у прыватнасці, праекты "Паэзія ў метро" і "Тройцкі кірмаш" пры падтрымцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі гарвыканкама. Канцэпцыю акцыі паспрабаваў акрэсліць яе піяр-менеджар Алесь Плотка:

Ідэю кірмашу прапанавалі "будзьмаўцы", што з удзелам мясцовых улад і пры дзейснай падтрымцы апошніх заявілі альбо

рэалізавалі шэраг праектаў з аналагічных кірмашоў у абласных і раённых цэнтрах. Так, летась у Магілёве, што меў статус Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, зладзілі пасля падобнай імпрэзы, у прыватнасці, праекты "Паэзія ў метро" і "Тройцкі кірмаш" пры падтрымцы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі гарвыканкама. Канцэпцыю акцыі паспрабаваў акрэсліць яе піяр-менеджар Алесь Плотка:

— Галоўнае адрозненне цяперашняга мерапрыемства — якасць прадстаўленых праектаў. Такія сустрэчы — гэта, у першую чаргу, платформа і школа для пошуку партнёраў у сферы бізнесу, у дзяржаўных структурах. На падобных дыскусіях людзі раяцца, прапануюць ідэі. Вядома, чым лепш праведзена падрыхтоўчая праца, тым хутчэй праекты знойдуць рэалізацыю і будуць увасоблены ў жыццё...

У Гродне ўжо рэалізуюцца тры праекты з леташняга кірмашу: гэта гродзенскі энкаўнтар "Схватка", паэтычны "стэм" і праект "Гродзенскія постаці". Ідэі, што былі прадстаўлены, вельмі прыязна ацанілі эксперты. Так, колішні начальнік аддзела культуры адміністрацыі Ленінскага раёна Мінска Аксана Нікіціна кажа:

— Калі я трапіла б на падобнае мерапрыемства гадоў пяць таму, мне ўсё, што я рабіла, давалася б лягчэй. Я "білася галавой ва ўсе сцены і дзверы", атрымлівала не

заўсёды станоўчыя адказы на свае задумы. Але лёс склаўся так, што тры гады таму я трапіла ў адміністрацыю Ленінскага раёна. Мне прапанавалі заняцца пешаходнай вуліцай у сталіцы. Я не мела каманды. Але калі ты разумееш, што справа будзе запатрабавана, усё атрымліваецца. Абавязкова знойдуцца людзі, якія вас падтрымаюць!

Аднак самым актыўным з экспертаў, што ацэньвалі праекты, быў піяршчык, кіраўнік музычнага вэб-праекта "Expert.by" Зміцер Безкаравайны:

— Каб рэалізаваць гэтыя ідэі, трэба іх прапрацаваць. Тады і мясцовая ўлада, упэўнены, іх падтрымае. Я лічу, што маштабныя праекты — гэта выдатна, а тут іх было адразу некалькі. Але хачу адразу заўважыць: у вас апроч "плана А" мусіць быць і "план Б". Зараз, зразумела, амаль усё трымаецца на веры, на вашай упартасці, і вельмі важна, што ёсць такія людзі, якія гатовы рабіць падобныя праекты без відавочнай камерцыйнай выгоды.

Андрэй МЯЛЕШКА
Гродна

Алена Кіш.

Памятаю, у дзяцінстве, калі прыязджала да стрыечнай бабулі ў Ракаў, начавала на старых рыпучых ложках. Прачынаешся, паварочваеш галаву — а на каларовым дыванку, што вісіць побач, нейкі свет дзівосны. І лебедзі з доўгімі шыямі павольна кружаць па азёрнай роўнядзі, і невядомыя птушкі спяваюць-заліваюцца ў лесе... Здаецца, яшчэ трошчкі — і апынешся ў гэтым вырай, дзе так хораша і светла. "Скочыш" у тую карцінку, пабяжыш па намаляваным лузе, а ложкак так і застанеца вісець у паветры...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

"Вырай"

Выстаўка дываноў-маляванак Алены Кіш "На шчасце", што праходзіла ў Галерэі Міхаіла Савіцкага, многім наведвальнікам нагадала пра свой нявыдуманы "вырай". І вядомыя лябёдка, і дзівосныя птушкі — усе "старыя знаёмыя" — ёсць на ейных палотнах. Але ў выпадку Алены Кіш адбываецца незвычайнае: усе абліччы на яе простых дыванках нібыта ведаюць, куды глядзяць. Яны глядзяць проста табе ў сэрца...

Адкуль прыходзяць да народных мастакоў, стваральнікаў маляванак тыя выявы? Чаму вырай

выяўляецца менавіта так: з левага боку — дом, пасярэдзіне — рэчка, па якой плывуць белыя лябёдка, лодка з двума ці трыма "пасажырамі", а на правым баку — пара львоў у гайку ды птушкі на галінках? Чаму засяляюць тое месца леў і льюца (якія, дарэчы, не вадзіліся ў нашым краі), дзівосныя трохрогі звер? Які код зашыфраваны ў тых абліччах, што так адгукаюцца ў сэрцы?

Усе тыя істоты, што пануюць на палотнах Алены Кіш, не даюць спакою. Адкуль, адкуль прыйшлі гэтыя абліччы, якія нагадваюць адначасова іканапісныя выявы і ўзоры твораў барока? Адкуль з'явіліся тыя ярскія колеры: блакітна-сіні, аранжава-чырвоны, жоўты?

не для Алены Кіш своеасаблівай мантрай? Або тая абмежаванасць — вынік чагосьці іншага? Пытанні нараджае ейная творчасць, як і шчырую цікавасць ды захапленне. Гэта — як сустрэча з чымсьці першародным, тым, што можа нарадзіцца толькі аднойчы...

"Ліст да каханага"

Яшчэ адна падрабязнасць: свае неверагодныя дыванкі Алена Кіш стварала ў сталінскія часы. Рабіла ў перыяд нэпа і калектывізацыі, 1930-я, 1940-я... Хадзіла па вёсках і малявала "дзівосны свет" за ежу ды начлег: з сяла ў сяло, з аднаго дома — у іншы, ствараючы і дорачы людзям

І ўявіце, якую сілу пачыналі набываць ейныя "тры сюжэты", калі мастачка стварала іх на працягу дзесяцігоддзяў, ператвараючы момант малявання ў пэўны рытуал! Невыпадкава яе дыванкі лічыліся "шчаслівымі", бо неслі нейкі дадатковы змест, акрамя ўласна выяўленага.

Але пакуль гэта ўсё міфы ды легенды, бо, на жаль, пра Алену Кіш, ды ўвогуле прадстаўнікоў беларускага інсцітнага мастацтва, вядома зусім мала. І цэлы пласт неадаследаванай культуры, які патрабуе ўвагі і вывучэння, асацыюецца з яе постацю.

Сёння імя гэтай незвычайнай жанчыны са Случчыны ўнесена ў "Сусветную энцыклапедыю інсцітнага мастацтва". 800 мас-

запаведніка "Заслаўе", які цягам многіх гадоў плённа збірае рарытэты творы нашых выbitных мастакоў-летуценнікаў. Таксама на выстаўцы дэманструюцца дываны з прыватных калекцый мастака Уладзіміра Басалыгі, мінчанкі Ірыны Пуставалавай. Куратары экспазіцыі на чале з Таццянай Бембелі зрабілі яшчэ адзін важны ўнёсак у вяртанне спадчыны аўтаркі: разам з прыватным банкам была ажыццёўлена рэстаўрацыя двух дываноў мастачкі; адмыслова ж выкуплены экзэмпляр "Сусветнай энцыклапедыі інсцітнага мастацтва" быў падароны Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Важна адзначыць і ўнёсак у справу папулярызацыі імя Алены Кіш і фільмам Галіны Адамовіч "Маляваны рай", які стаўся для наведвальнікаў выстаўкі дадатковым ключом для асэнсавання творчасці мастачкі. Можна сказаць, што супрацоўніцтва рэжысёра з аніматарам Ірынай Кадзюковай дало першую візуальную крыніцу, прысвечаную дзівачцы Алене...

Дзівачка Алена

Код Кіш і тая дзівосная птушка...

А.Кіш. Дыван з сюжэтам "Дзева на водах".

Хоць беларускі тыповы краевід больш стракаціць шэра-зялёнымі адценнямі, менавіта спалучэнне гэтых "паўднёвых" фарбаў прысутнічае на яе маляванках.

Алена Кіш у сваім жыцці малявала толькі тры сюжэты: "Вырай", "Ліст да каханага" і "Дзева на водах". "Ліст да каханага" часам адрозніваўся ад "Выраю" адно з'яўленнем дзяўчыны з лістом на левым беразе ды сокала, які нясе зайца ў кіпцюрах. "Дзева на водах" — гэта выява кабеты, якая нібыта заблукала ў азёрным чароце, і, зноў жа, лябёдка ў лілеях ды птушкі на раслінах. Як прыдумляла мастачка тыя гісторыі, што потым "перапявала" ўсё жыццё? Ці было іх маляван-

"вырай"... Кім яна была ў вачах сялян? Юродзівай? Дзівачкай? Ці была яна такая адна сярод сябе падобных? Або існаваў пэўны кодэкс жыцця ў мастакоў наўнага жывапісу?

такоў з 50 краін свету... Анры Русо, Ніка Пірасмані і побач — Алена Кіш. Работы на выстаўцы ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага прадстаўлены з фонду Гісторыка-культурнага музея-

"Дзева на водах"

Што да жыцця нашай гераіні... Канец яго быў трагічны: беларуская вяшчуння скончыла жыццё самагубствам, утапіўшыся ў рэчцы (іншая версія — няшчасны выпадак). Невядома, што падтурхнула яе да такога ўчынку. Тым не менш, з развіццём прамысловасці, віток якога адбыўся ў пасляваенныя гады XX стагоддзя, рукачынны рай Алены Кіш стаў не патрэбны: яго замянілі вырабы, зробленыя на машынах. Дзівосныя птушкі на палотнах аўтаркі пабяжлі, "перамысціўшыся" з пачэснага "месца мрояў" ля ложкаў у падвалы ды на гарышчы...

Колькі яшчэ беларускіх скарбаў хаваецца ў тых сутарэнных старых дамоў і нашага мінулага? І колькі іх патрабуе нашай увагі і любові...

Гісторыя любой навукі складаецца не толькі з гісторыі поглядаў, канцэпцый, ідэй, але таксама і з гісторыі навуковых устаноў ды лёсаў асобных вучоных. Сёння, 22 лютага, спаўняецца 125 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага лінгвіста Мікалая Байкова — даследчыка, які стаяў ля вытокаў айчыннай тэарэтычнай лексікаграфіі. У суаўтарстве са Сцяпанам Некрашэвічам ён стварыў знакавыя працы — "Беларуска-расійскі слоўнік" (1925 г.) і "Расійска-беларускі слоўнік" (1928 г.).

Жыццю і аналізу мовазнаўчай спадчыны Мікалая Байкова прысвечана не так і шмат прац. Грунтоўнасцю ды навуковай скрупулёзнасцю вылучаюцца нарысы І.Германовіча і В.Шчэрбіна: у іх апісаны асноўныя вехі біяграфіі Мікалая Якаўлевіча, ахарактарызаваны яго лінгвістычныя здабыткі. Відаць, многае пра лёс гэтага чалавека змогуць калі-небудзь раскажаць недаступныя пакуль фонды. Разам з тым, у Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваюцца даволі цікавыя дакументы, якія дазваляюць дапоўніць біяграфію Байкова новымі фактамі і датамі.

Сярод іх — "Формулярны спісок о службе преподавателя Минской духовной семинарии

Мікалай Байкоў.

кандидата богословия Николая Яковлевича Бойкова" за подпісам рэктара семінарыі І.Язвіцкага. З яго мы даведваемся, што Мікалай Байкоў, сам будучы сынам протаіерэя з Цвярской губерні, вырашыў пайсці па бацькавым шляху і планаваў прысвяціць сваё жыццё духоўнаму служэнню. Ён стаў адным з пяці маладых людзей, якія ў 1903 годзе скончылі Бежацкае мужчынскае духоўнае вучылішча (Расія) па найвышэйшым — першым — разрадзе.

Пасля атрымання атэстата Мікалай вырашыў прадоўжыць адукацыю і паступіў у прэстыжную на той час Маскоўскую духоўную акадэмію. Там цягам пяці гадоў, з 1909-га па 1913-ты, Байкоў вывучаў поўны курс агульнаду-

Святар, які стварыў слоўнікі

Невядомае з біяграфіі знакамітага лінгвіста

кацыйных навук, а таксама агульную і рускую грамадзянскую гісторыю, грэчаскую і англійскую мовы. Вучыўся ён старанна, увесь свой вольны час аддаваў падрыхтоўцы да заняткаў і самаадукацыі. У выніку па заканчэнні тэрміну навучання ў чэрвені 1913 года Савет Акадэміі прысудзіў яму вучоную ступень кандыдата багаслоўя з прылічэннем да першага разраду.

Праз два месяцы вучэбны камітэт ды Свяшчэнным Сінодзе са згоды обер-пракурора У.Саблера зацвердзіў Мікалая Байкова ў якасці выкладчыка логікі, псіхалогіі, пачатковых асноў і гісторыі філасофіі і дыдактыкі. Амаль два гады, з кастрычніка 1913-га па верасень 1915-га, Мікалай Байкоў па ўзгадненні з апекуном Віленскай вучэбнай акругі выкладаў філасофскую прапедытыку ў Мінскай прыватнай мужчынскай гімназіі С.Зубкіна і К.Фальковіча. Паралельна ў 1913 — 1918 гг. працаваў класным выхавальнікам у 3 — 6 класах Мінскай духоўнай семінарыі.

Некаторы час (з лістапада 1913-га па красавік 1915-га, а таксама напрыканцы 1917 года) па даручэнні Праўлення Мінскай духоўнай семінарыі Мікалай

Байкоў часова выкладаў у 1 — 4 класах грэчаскую мову, якой дасканала валодаў, і з'яўляўся загадчыкам узорнай пачатковай школы пры семінарыі.

Пасля таго, як у 1918 годзе на падставе Дэкрэта аб аддзяленні царквы ад дзяржавы і школы ад царквы Мінская духоўная семінарыя была закрыта, Байкоў перайшоў на працу ў Мінскі настаўніцкі інстытут, дзе, па рашэнні педагогічнага савета, выкладаў педагогіку і дыдактыку.

Паколькі час быў складаны, Байкоў вымушана падпрацоўваў і ў іншых месцах. У прыватнасці, з верасня 1918 года ён выкладаў філасофскую прапедытыку ў Мінскай урадавай мужчынскай гімназіі, якая была толькі што рэавакуіравана з Масквы і таму мела патрэбу ў мясцовых педагогічных кадрах. Калі ж у адпаведнасці з дэкрэтам Усерасійскага цэнтральнага выканаўчага камітэта "Аб сярэдняй адукацыі" праз паўгода Мінская гімназія была пераўтворана ў Савецкую працоўную школу другой ступені № 2, месца ў ёй для філасофскіх дысцыплін ужо не знайшлося...

На пачатку кастрычніка 1918 г. Мікалай Байкоў падаў заяву ў педсавет Мінскага настаўніцкага інстытута наступнага зместу: "По-

корнейше прошу Педагогический Совет Института предоставить мне уроки по философским предметам и педагогике. При сем прилагаю сведения о моем образовании и преподавательской деятельности". Ужо праз дзень заява была падпісана кіраўніцтвам інстытута.

Пасля ўтварэння БССР Байкоў працаваў у Інстытуце народнай асветы, у Белпедтэхнікуме, быў сакратаром Тэрміналагічнай камісіі пры Народным камісарыяце асветы БССР, потым — Слоўніковай камісіі Інбелкульту і Інстытута мовы і літаратуры Акадэміі навук БССР. Мікалай Байкоў з'яўляецца аўтарам некалькіх слоўнікаў, тэарэтычных артыкулаў па мовазнаўстве, шэрагу дапаможнікаў. Магчыма, менавіта дзякуючы добрай адукацыі, набытай у сценах духоўных устаноў, ён за дзесяцігоддзе здолеў зрабіць столькі, колькі многія яго калегі не паспелі за ўсё жыццё...

У сярэдзіне ж ліпеня 1930 года вучоны быў беспадстаўна абвінавачаны ў прыналежнасці да "Саюза вызвалення Беларусі" і звольнены з акадэмічнай пасады як "скампраментаваны ў друку і як чужы па сваім сацыяльным паходжанні". Памёр Мікалай Байкоў пры нявысветленых абставінах у Мінску каля 1946 года...

Дзмітрый ДЗЯТКО,
кандыдат філалагічных навук,
загадчык кафедры беларускага
мовазнаўства Беларускага
дзяржаўнага педагогічнага
ўніверсітэта імя Максіма Танка

Да 75-годдзя з дня нараджэння слаўтага земляка — Чэслава Нэмэна, ураджэнца вёскі Старыя Васілішкі, што на Шчучыншчыне, — прапануем вашай увазе дадаследванне кантактаў з гэтым рок-музыкантам, кампазітарам, паэтам, мастаком ансамбля "Песняры" — найперш яго "залатога складу". А месцам першай сустрэчы ў 1971-м стаў польскі Сопат, дзе і па сёння ладзіцца слаўты Фэстываль песні. Паколькі адносна гэтых стасункаў пакуль больш пытанняў, чым адказаў, мы вырашылі сабраць іх у адным тэксце і паступова рушыць шляхам пошуку ісціны адносна іх праўдзівасці.

Што сказалі польскія "немэнолагі"?

Але ў гісторыі пошукаў шмат "перыядаў прастою". Так, улетку 2010-га першымі, у каго я спытаўся пра факт сустрэчы ў Сопале і наогул пра знаёмства Чэслава Нэмэна з артыстамі "Песняроў", былі знаныя польскія эксперты: журналіст, адзін з найбольш аўтарытэтных біёграфіаў артыста Тадэвуш Скліньскі, радыёжурналіст Эдвард Хоміч і тэлерэжысёр Эўгеніюш Шпакоўскі. Вось што зазначыў у інтэрв'ю газеце "Культура" спадар Хоміч: "Пра падобны факт не ведаем, але пглядзець на сумеснае выступленне Нэмэна і "Песняроў" было б цікава. Скажу так: Нэмэн — такая "фірма", якая мела сваю марку. Таксама мы ў Польшчы добра ведаем, якімі папулярнымі былі на той час "Песняры" ў Савецкім Саюзе, таму... Усё магчыма!"

Клубу-музею Чэслава Нэмэна ў Старых Васілішках. Нагадаю, установа была адкрыта ў жніўні 2010-га ў родным доме Чэслава Выджыцкага (сапраўднае прозвішча Нэмэна) пры актыўным удзеле (а часам, скажам шчыра, — і пад націскам у плане кантактаў з тагачаснай мясцовай уладай) мінскіх актывістаў на чале з кінасцэнарыстам, журналістам Верай Савінай — аўтарам першага айчыннага дакументальнага фільма пра музыканта "Чэслаў Нэмэн. Дзіўны гэты свет..."

За гэтыя гады Клуб-музей значна ўзбагаціўся дзякуючы плённай працы яго загадчыка Уладзіміра Сянюты (а гэта рамонтныя работы ды збор экспанатаў, у тым ліку і такіх, якія паходзілі з дома Выджыцкіх, апытванні землякоў пра факты з біяграфіі Чэслава ды пошук спонсараў на Шчучыншчыне) і тых

Аднак стужку "замарозілі", затым "Беларускі відэацэнтр" стаў часткай "Беларусьфільма", і аб перспектывах аднаўлення праекта не чуваць. Аднак тэма вяртання ў айчыны культурны кантэкст імёнаў нашых таленавітых землякоў, што зрабілі славу іншым краінам, за апошнія колькі гадоў (пры непасрэднай, упэўнены, ролі публікацый газеты "Культура"), набывае ўсё большую актуальнасць. Дык мо варта падумаць пра аднаўленне праекта — імя ж сапраўды выбітнае!

Што сказаў Тышко?

Першым па маёй просьбе ўспамінамі падзяліўся адзін з заснавальнікаў "Песняроў" Леанід Тышко — заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, бас-гітарыст ансамбля яшчэ нават з часоў "Лявонаў" да 1982 года. (Накіраваць свае пытан-

здымак на памяць. Фатаграфія захавалася ў маім альбоме, на жаль, даволі пасрэднай якасці. (Дарэчы, пра гісторыю здымка з альбома Леаніда Тышко, які ўсё ж такі ілюструе матэрыял, расповед яшчэ будзе. — С.Т.)

Гаварылі няшмат, разумелі адно аднаго без асаблівых праблем. Пра наша выступленне ён выказаўся прыйзна, адзначыўшы вакал і фальклорную аснову творчасці "Песняроў". А з работамі Чэслава Нэмэна мы былі знаёмы па ягоным альбоме "Дзіўны гэты свет", які некалі меўся ў маёй калекцыі, але, на жаль, не захаваўся да цяперашняга часу. Ніякімі запісамі мы не абменьваліся і ні пра што не дамаўляліся. Проста прыемна пагутарылі і, задаволеныя спатканнем, разышліся.

Цікава, што пасля сустрэчы наша куратар сказала: стаўленне да Чэслава Нэмэна ў Польшчы не самае

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Невядомыя сустрэчы легенд:

"Песняры" і Чэслаў Нэмэн

Што было вядома першапачаткова?

Анічога! Бо пра гэтыя кантакты ніхто з удзельнікаў падзей не аповядаў. Чаму? Падобнымі дэталямі калегі-журналісты не цікавіліся, нічога не ведаючы пра іх.

Упершыню ж пра стасункі Нэмэна з "Песнярамі" загаварылі па смерці артыста ў 2004-м. У артыкуле музычнага крытыка Дзмітрыя Падбярэзскага за той год згадваліся прыйзны адносіны Чэслава Нэмэна, у прыватнасці, з Уладзімірам Мулявіным ды Ігарам Паліводам — абодва, як разумееце, удзельнікі ансамбля. Але канкрэтныя факты, на жаль, не прыводзіліся.

З нагоды названага факта я аднойчы задаў пытанне Святлане Пенкінай — удаве Уладзіміра Георгіевіча. Яна адказала літаральна наступнае (цэпую па апублікаваным у "Культуры" пазалетась фрагменце гутаркі): "На маёй памяці Уладзімір Георгіевіч па тэлефоне запрашаў Чэслава Нэмэна для ўдзелу ў адным са "Славянскіх базараў". І, як правіла, сам ён тэлефанавану тым, каго ведаў асабіста". Таксама Святлана Аляксандраўна дадала: Мулявін зазвычай звязваўся з калегамі праз намесніка дырэктара ансамбля, адміністратараў, а вось асабістыя тэлефанаванні былі хутчэй выключэннем і сведчылі пра глыбокую павагу кіраўніка "Песняроў" да пэўнага творцы.

Яшчэ адзін зыходны факт. У інтэрв'ю 2009 года заслужаны артыст краіны, адзін з пачынальнікаў "Песняроў" Уладзіслаў Місевіч згадаў у пераліку фактаў сустрэчу ансамбля з Нэмэнам: "Неяк у Сопале мы гутарылі з Чэславам Нэмэнам. Аказалася, што ў ягонай біяграфіі шмат агульнага з Мулявіным: Нэмэн таксама не скончыў музычылішча, але стаў вялікім музыкантам". Самае цікавае, што менавіта гэты фрагмент у апублікаваную версію інтэрв'ю так і не трапіў, але быў выстаўлены ў якасці сцэнаграмы аўтарам (ізноў жа, Дзмітрыем Падбярэзскім) на форуме песняроўскіх фанатаў.

Адсюль і карані маіх пошукаў, у якіх абсалютнай дакладнасці падзей аднавіць пакуль не ўдалося дый наўрад ці ўдасца: большасць даных — на ўзроўні "было, сустракаліся, а больш і не памятаю". Тым не менш, пэўныя падрабязнасці са сваіх візаві "выцягнуць" калі не абцугамі, дык працяглымі роспытаннямі ўдалося.

Адзінае фотасведчэнне пра сустрэчу "Песняроў" і Чэслава Нэмэна ў Сопале з альбома Леаніда Тышко. На фота (злева направа): у першым шэрагу — Леанід Барткевіч, Уладзіслаў Місевіч, Валерый Яшкін, Чэслаў Нэмэн; у другім шэрагу — Валерый Мулявін, Уладзімір Мулявін, Леанід Тышко, Аляксандр Дзялмешка.

На той момант нітка пошукаў не займела падмацавання, і справу гэтую я адклаў у "доўгую шуфляду" — на цэлыя тры гады.

Затое, карыстаючыся выпадкам, пацікавіўся, ці вядомыя экспертам беларускамоўнага (народныя альбом аўтарскія) песні ў рэпертуары Нэмэна. Усё ж цэлы альбом рускіх песень (нават з адной украінскай) выйшаў у 1970-х у Германіі, а пра песні з той зямлі, што нарадзіла музычнага генія, яго землякі і родныя прыгадалі хіба толькі адно: у юнацтве ён падабаў твор пра "бацьку-Нёмана". Ды і быў бы які-такі кірунак для пошукаў у "песняроўскім" кірунку. Але... Тадэвуш Скліньскі сказаў тады: "Беларускіх народных песень у ягоным рэпертуары няма, калі казаць пра запісаныя творы. А па жыцці ён, прыгадаваў, спяваў адну беларускую песню: "Вей, ветрык, вей, гані жвавей човен мой...". Значым, шчыльна кантактавалі Скліньскі і Нэмэн не адно дзесяцігоддзе; журналіст — аўтар найпоўнай на сёння дыскаграфіі артыста, таму не давяраць яго словам, відаць, прычын няма.

Што стала штуршком для далейшых пошукаў?

Ініцыятыва! Менавіта летась ізноў актывізаваўся намаганні па аказанні дапамогі (арганізацыйнай, маральнай, фінансавай)

самых актывістаў (перададзеныя ў дар прадметы інтэр'ера, пласцінкі, фота Нэмэна). Але не было ў сценах установы культуры ні сувеніраў, ні паштовак, а што ўжо казаць пра сайт... Вось на гэтым этапе мне пашанцавала падключыцца да справы больш шчыльна. Быў створаны вэб-рэсурс, які ўяўляў спачатку збор артыкулаў па тэме "Чэслаў Нэмэн і Беларусь" з беларускіх і не толькі СМІ. Але ж без эксклюзіўных матэрыялаў у Сеціве не выжыць. Вось тут і прыдалася тэма з "Песнярамі", базале некаторыя ўдзельнікі падзей — "у зоне даступнасці", больш ці менш.

Але перш чым перайсці да працягу аповеду, дадам P.S. да гэтага раздзела. Верай Савінай быў напісаны сцэнарый да новага фільма пра Нэмэна: за час, што мінуў ад выхаду першай карціны, адкрыўся музей у Старых Васілішках, з'явілася шмат невядомых раней фактаў адносна побыту будучага артыста ў роднай вёсцы і ў Гродне, дзе ён год правучыўся ў музычным вучылішчы, а таксама аб прыездах на Беларусь у зорным статусе пад час гастролей па СССР. Быў нават запісаны адзін з фрагментаў для стужкі: інтэрв'ю з лідарам расійскага гурта "Машына часу" Андрэем Макарэвічам, які таксама сустракаўся з Нэмэнам. Прапануваўся і фрагмент пра гісторыю з "Песнярамі".

ні, дарэчы, давялося праз наступніка Леаніда Барысавіча па басовым пасту ў калектыве Барыса Берштэйна, які меў кантакт з чалавекам, што стасункаваў непасрэдна з Тышко, — такім чынам, мой электронны ліст трапіў у ізраільскую Хайфу з Мінска праз амерыканскі штат Атланта.)

А цікавіла літаральна наступнае: "Як прайшла сустрэча "Песняроў" з Нэмэнам на фэстывалі ў Сопале ў 1971 годзе? Пра што гутарылі? Як доўга? На якой мове? Ці быў Нэмэн знаёмы з творчасцю "Песняроў" і як адзеньваў яе? Ці сачылі артысты ансамбля за пласцінкамі Нэмэна? Можа, адбыўся абмен запісамі? Мо дамовіліся пра што-небудзь сумеснае ў плане творчасці?"

І вось чаканы ліст ад Леаніда Тышко. Такім чынам, XI Міжнародны фэстываль песні "Сопат-71"...

"Паколькі з памятнай для нас падзеі прайшло 42 гады, дык лагічна меркаваць, наколькі складана мне выканаць прапанаваную задачу і даць адказы на зададзеныя пытанні, — адразу ўдакладняе Леанід Барысавіч. — Калі ж у агульных рысах, то гэта адбылося прыкладна так.

Пазнаўшы сярод прысутных на адным з сопацкіх канцэртаў Чэслава Нэмэна, мы звярнуліся да дзяўчыны, якая курыравала наша прабыванне на фэстывалі, з просьбай аб сустрэчы і пажаданнем зрабіць

прыйзнае, паколькі ён пражываў у Італіі і працаваў (спяваў, вядома ж) у нейкім рэстаране, што ў тыя гады разглядалася як маленькая здрада. Тым не менш, для нас гэта была прыйменная выпадковая сустрэча. Вось, мусіць, і ўсё. Магчыма, хтосьці памятае больш і куды дакладней".

Як бачыце, інфармацыя стала значна больш ад першапачатковага "было, сустракаліся, а больш і не памятаю". І ўсё ж такі шансы ўдакладніць пэўныя "белыя плямы" я не губляю. Урэшце, ёсць яшчэ два гіпатэтычныя ўдзельнікі той сустрэчы: Уладзіслаў Місевіч і Леанід Барткевіч.

Што вядома пра "Сопат-71"?

Пакуль жа высветлім іншае. Цікаваць, вядома, нэмэнаўска-песняроўскія дэталі фэстывалю ў Сопале 1971-га.

Найперш удакладню, што ж наш ансамбль рабіў у той год на фэсце. Калі сцісла, дык — прадстаўляў савецкую радзіму (выезд стаўся першым замежным ваяжам калектыву). "Песняры" выканалі ў рамках праграмы конкурсу гуказапісваючых кампаній нумары "Ой, рана на Івана..." (на шчасце, захавалася відэа таго выступлення, якое мы прадставім у інтэрнэт-версіі гэтага артыкула на сайце нашай газеты kimpres.by) і "Алеся" (адносна другога твора ёсць нестыкоўкі ў сведчаннях, пра гэта — далей), прадставіўшы такім чынам усесаюзную фірму грамзапісу "Мелодія". Перамогі для савецкага лэйбла беларусы там не здабылі.

Цяпер высветлім, якой была прысутнасць Чэслава Нэмэна на форуме. Як паведамляе згаданы намі Тадэвуш Скліньскі ў сваёй кнізе "Нэмэн: дыскаграфія, факты, творчасць", на фэстывалі "Сопат-71" наш зямляк прысутнічаў у якасці госьця. З ягоных твораў са сцэны прагучаў "Дзіўны гэты свет" у інтэрпрэтацыі балгарскай спявачкі Пашы Хрыставай. Дарэчы — Першая прэмія "Сопата-71" на Конкурсе польскай песні...

Што памятаюць пра тую сустрэчу Уладзіслаў Місевіч і Леанід Барткевіч? **Чытайце ў наступных нумарах "К".**

K

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 71 63.

Экспазіцыі: ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст. ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст. ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст. ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст. ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі: ■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка. ■ Выстаўка "Сведкі часу. Партрэт у рускім жывапісе і графіцы XVIII — XX стагоддзяў" — да 23 лютага. ■ Выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Міхаіла Бакланава, — да 3 сакавіка. ■ Выстаўка іканапісу "Бог сялянскі, хрысціянскі. Бабіцкая ікона" — да 23 лютага.

■ Выстаўка аднаго твора "Маці Божая Адзігітрыя (Мінская?). XVIII стагоддзе" — да 23 лютага. ■ Выстаўка твораў Арлена Кашкурэвіча — да 10 сакавіка. ■ Выстаўка "Зіма, зіма... Жывапіс беларускіх мастакоў".

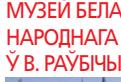
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВАЙ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Беларускі народны абраз XIX стагоддзя" — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ Ё Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

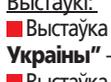

г. Мінск, вул. К.Маркса, 22. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі: ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

Выстаўкі: ■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага. ■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага. ■ Выстаўка "Парнат 84-11Б" — да 23 лютага.

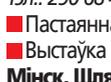
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Ампіры Мінск. Шляхецкая гісторыя". ■ Фотапраект Ганны Юхавец "Традыцыі ў сучаснасці".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51,

+37529 190 31 49. Палацавы ансамбль: ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка радзівілаўскага спальнага гарнітура "L'ensemble" — да 20 лютага. ■ Выстаўка мікрамініячюр "Рускі ляўша" — да 10 красавіка.

ІНФАРМАЦЫЙНА-КАСАВЫ ЦЭНТР

■ Выстаўка фота Галіны Ламака "Паміж мінулым і будучым" — да 30 красавіка.

■ Інфармацыйна-касавы цэнтр: ■ Выстаўка "Паміж мінулым і будучым" — да 30 красавіка.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы". ■ "Высакародны шык будуараў" — да 31 мая.

Слановая зала ■ Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачўскага "Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920 гадоў" — да 31 мая.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту. Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).

■ "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці). Выстаўкі: ■ Выстаўка работ удзельнікаў конкурсу "Гуляй, зіма, твая часіна!" — да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

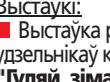

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Выстаўка аб'ёмнага вязання кручком А.Ціханчук "Можна быць далучанай да прыгажосці" — да 9 сакавіка.

■ Выставачны праект "Зорны ЗООпарк" — да 16 лютага. ■ "Святая абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці" — да 2 сакавіка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

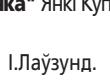

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык".

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў. Выстаўка: ■ Жывапісныя работы Тамары Васіляўскае "Турботы і дні Крысціёнаса Даналайціса".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі: ■ Мастацкая выстаўка "Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца" (да Дня горада Мінска). ■ Персанальная выстаўка Л.С. Сурынта "Афганістан баліць у маёй душы...".

■ Выстаўка "Мой родны Мінск, мой лёс, мая надзея". ■ Выстаўка "Партызанскі лагер".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

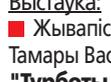
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык".

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўка: ■ Жывапісныя работы Тамары Васіляўскае "Турботы і дні Крысціёнаса Даналайціса".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі: ■ Мастацкая выстаўка "Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца" (да Дня горада Мінска).

■ Персанальная выстаўка Л.С. Сурынта "Афганістан баліць у маёй душы...". ■ Выстаўка "Мой родны Мінск, мой лёс, мая надзея".

■ Выстаўка "Партызанскі лагер".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Выстаўка аб'ёмнага вязання кручком А.Ціханчук "Можна быць далучанай да прыгажосці" — да 9 сакавіка.

■ Выставачны праект "Зорны ЗООпарк" — да 16 лютага. ■ "Святая абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці" — да 2 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

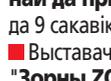

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Выстаўка аб'ёмнага вязання кручком А.Ціханчук "Можна быць далучанай да прыгажосці" — да 9 сакавіка.

■ Выставачны праект "Зорны ЗООпарк" — да 16 лютага. ■ "Святая абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці" — да 2 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі: ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі,

Тэл.: 200 81 26. ■ 15, 16 — "Тысяча і адна ноч" (балет у 2-х дзях) Ф.Амірава. ■ 18 — "Мая жонка — ілгуння" В.Ільіна, В.Лукашова.

■ 19 — "Аднойчы ў Чыкага" Дж.Стайна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш. ■ 20 — "12 крэслаў" (эксцэнтрычны балет у 2-х дзях) Г.Гладкова.

■ 21 — "Юнона і Авоць" А.Рыбікава (пач. у 19.00 і 21.00). ■ 22 — "Чароўная лямпа Аладзіна" (мюзікл для дзяцей і дарослых) М.Самойлава (пач. у 11.30).

■ 22 — "Соф'я Гальшанская (Кажанне і карона)" У.Кандрусевіча.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 16 — "Ямелева шчасце". ■ 20 — "Скрыпка дрыгвы й верасовых пустэчаў" У.Караткевіча (спектакль для дарослых).

■ 22 — "Тук-тук! Хто там?" Л.Ралчава.

Выстаўка курскага мастака У.Цяльных "Шчасця крохотны лоскут..." — да 17 сакавіка.

■ Выстаўка мастацкай парцалыны "Белае золата Белай Русі" — да 9 сакавіка.

■ Выстаўка твораў Ганны Сілівончык і Уладзіміра Кожуха "Адам + Ева".

■ Арт-праект "Парачкі".

■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцёўня".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя). Вежа палаца

Экспазіцыя: "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі: ■ "Выдатнае і вечнае" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. са збору князёў Паскевічаў).

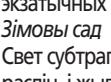
■ "Класікі беларускага мастацтва". Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя: ■ "Свет звяроў Гомельшчыны".

Выстаўкі: ■ Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад

Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі: ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі,

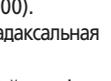
ГІЛЕРЭІ

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка дызайну, інсталяцыі, жывапісу і фота "Ліхтарт" — да 8 сакавіка.

ГІЛЕРЭІ

г. Мінск, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Спякотнымі дарогамі Афганістана", прысвечаная 25-годдзю вываду саветскіх войск з Афганістана.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 52 22 44.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі: ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".

■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.". ■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".

■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!". ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".

■ Выстаўка твораў Урублеўскіх "Эйдас". ■ Выстаўка "Вастрыў пярэ, як штык..." , прысвечаная творчасці В.Таўлая.

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" / ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

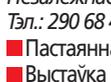
жыццё нацыянальных скарбаў.

Выстаўкі: ■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-11Б" — да 23 лютага.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка "Ампіры Мінск. Шляхецкая гісторыя".

■ Фотапраект Ганны Юхавец "Традыцыі ў сучаснасці".

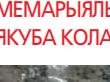
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51,

калекцыі І.Сурмачўскага "Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920 гадоў" — да 31 мая.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).

■ "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).

Выстаўкі: ■ Выстаўка работ удзельнікаў конкурсу "Гуляй, зіма, твая часіна!" — да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Выстаўка аб'ёмнага вязання кручком А.Ціханчук "Можна быць далучанай да прыгажосці" — да 9 сакавіка.

■ Выставачны праект "Зорны ЗООпарк" — да 16 лютага. ■ "Святая абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці" — да 2 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ Выстаўка аб'ёмнага вязання кручком А.Ціханчук "Можна быць далучанай да прыгажосці" — да 9 сакавіка.

■ Выставачны праект "Зорны ЗООпарк" — да 16 лютага. ■ "Святая абразы Ісуса Хрыста і Божай Маці" — да 2 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Грод